

TUARASCÁIL BHLIANTÚIL 2011

Don Aire Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta:

De réir alt 30 d'Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003, tá an Tuarascáil seo don bhliain 2011 á cur i láthair ag an gCoimisinéir Teanga.

Seán Ó Cuirreáin

An Coimisinéir Teanga

Eanáir 2012

RÁITEAS MISIN

“Ag cosaint cearta teanga”

Seirbhís neamhspleách ar ardchaighdeán a chur ar fáil I gcomhlíonadh ár ndualgas reachtúil le cinntiú go ndéanann an státchóras beart de réir a bhriathair maidir le cearta teanga.

Cothrom na Féinne a chinntiú do chách trí ghearáin maidir le deacrachtaí teacht ar sheirbhísí poiblí trí Ghaeilge a láimhseáil ar bhealach atá éifeachtach, gairmiúil agus neamhchlaon.

Eolas soiléir, cruinn a chur ar fáil:

- don phobal maidir le cearta teanga, agus
- do chomhlachtaí poiblí maidir le dualgais teanga.

CLÁR

Réamhrá

Cúlra

Seirbhísí Eolais & Cumarsáide

Athbhreithniú ar an Acht

Faireachán

Scéimeanna Teanga

Gearáin

Cásanna Samplacha

Imscrúduithe

Achoimrí ar Imscrúduithe 2011

An Garda Síochána

An Roinn Coimirce Sóisialaí

An Coimisiún um Scrúduithe Stáit

Oifig na nOibreacha Poiblí

Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin

Comhairle Contae na Mí

Comhairle Contae na Gaillimhe

Comhairle Contae na hIarmhí

Comhairle Contae Laoise

An tÚdarás Náisiúnta Iompair

Comhairle Contae Chill Chainnigh

Cúrsaí Airgeadais

Úsáid Fuinnimh

Foireann agus Sonraí Teagmhála

RÉAMHRÁ

Bhí bliain eachtrúil, ghnóthach ag Oifig an Choimisinéara Teanga in 2011.

Leanadh de phríomhchúraimí reachtúla na hOifige a chomhlíonadh trí fheidhmiú mar sheirbhís neamhspleách ombudsman, mar ghníomhaireacht ghéilliúlachta, agus mar eagraíocht chomhairleach ar chearta agus ar dhualgais reachtúla teanga. Tá anailís staitistiúil agus cur síos i scríbhinn ar obair na bliana sa Tuarascáil seo.

Tuarascálacha Speisialta

Sa bhreis air sin, d'fhoilsigh an Oifig seo tráchttaireacht ar fheidhm phraiticiúil agus ar oibriú fhorálacha Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003. Foilsíodh an tráchttaireacht sin mar thuairisc speisialta faoi alt 29 den Acht sin i mí Iúil. Bhí sé mar aidhm ag an tuairisc sin taithí agus tuiscintí na hOifige seo ar fheidhmiú na reachtaíochta a chur i láthair an phobail agus cabhrú sa phróiseas athbhreithnithe foirmiúil ar an Acht a fógraíodh mar ghné amháin de chlár oibre an Rialtais nua a tháinig i gcumhacht le linn na bliana. Tá tuilleadh eolais faoin tuairisc sin ar lch. 15 den Tuarascáil seo.

Ag an am céanna, sheol m'Oifig dhá thuarascáil speisialta a bhí leagtha faoi bhráid Thithe an Oireachtais againn agus a bhain le cásanna ina raibh sárú déanta ag comhlachtaí poiblí ar dhualgais reachtúla teanga ach ina raibh teipthe orthu moltaí a chur i bhfeidhm le géilliúlacht a chinntiú. Ní dhearna na heagraíochtaí a bhí i gceist – Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte agus Ard-Mhúsaem na hÉireann – achomharc chun na hArd- Chúirte i gcoinne na gcinntí a rinneadh de thoradh na n-imscrúduithe ach, fós féin, níor chuir siad na moltaí a bhí déanta i bhfeidhm. Ba é seo an chéad uair a bhí ar m'Oifig an beart seo a dhéanamh ó bunaíodh í. Tá tuilleadh eolais faoin ábhar seo ar lch. 19 den Tuarascáil seo.

Gearáin agus Imscrúduithe

Dhéileáil m'Oifig le linn na bliana le 734 cás i dtaca le deacrachtaí nó fadhbanna le seirbhísí stáit á fháil trí Ghaeilge – an bhliain ba mhó ar cuireadh gearáin ón bpobal i láthair na hOifige ó bunaíodh í. B'ionann sin agus méadú 5% ar líon na gcásanna an bhliain roimhe sin. Mar is gnách, ba ó dhaoine aonair sa phobal i gcoitinne, ó ghníomhairí teanga agus ó eagraíochtaí teanga a tháinig na gearáin sin. Réitíodh formhór mór na gcásanna sin trí idirbheartaíocht neamhfhoirmiúil leis an gcomhlacht poiblí cuí nó trí chomhairle a chur ar an ngearánach. Tá léargas tugtha ar shamplaí de na cásanna a réitíodh trí idirbheartaíocht neamhfhoirmiúil ar lch 34-38 den Tuarascáil seo.

Seoladh 15 cinn d'imscrúduithe foirmiúla le linn na bliana 2011 sa bhreis ar cheann a bhí fós idir lámha ó dheireadh na bliana roimhe sin. Tugadh chun críche 12 cheann de na himscrúduithe sin agus bhí na ceithre cinn eile fós idir lámha ag deireadh na bliana. Tá achoimre ar na cásanna a bhí i gceist sa chaibidil den Tuarascáil seo dar teideal "Imscrúduithe". Ní théitear i mbun imscrúdú ach amháin nuair atá an chosúlacht ann go bhfuil sárú reachtúil tarlaithe agus nuair a theipeann ar iarracht neamhfhoirmiúil comhréitithe.

Tá suntas ar leith le tabhairt d'imscrúdú inar cinneadh gur sárú reachtúil a bhí ann ag an nGarda Síochána buíon láidir comhaltaí den fhórsa gan Ghaeilge a chur ar dualgas i gceartlár na Gaeltachta i nDún na nGall. Níl raibh Gaeilge ach ag Garda amháin as an naonúr a bhí lonnaithe i stáisiún i bparóiste Ghaoth Dobhair. Tharla seo ag tráth nach dócha go raibh stádas na teanga mar theanga phobail sa Ghaeltacht i gcoitinne chomh leochaileach riamh. Ní féidir leis an Stát a bheith ag súil leis go mairfidh an Ghaeilge mar a rogha teanga ag an bpobal sa Ghaeltacht má leantar ag brú Béarla ar phobal na gceantar sin lena gcuid gnóthaí oifigiúla a dhéanamh.

Cinneadh de thoradh dhá imscrúdú eile nach raibh an Roinn Coimirce Sóisialaí ag bronnadh marcanna bónais mar is ceart d'inniúlacht sa Ghaeilge agus sa Bhéarla i gcomórtais inmheánacha d'ardú céime. Seo an córas a bhí ceaptha le feidhmiú ó 1975 in áit na Gaeilge 'éigeantaí' le cinntiú go mbeadh foireann le Gaeilge ar fáil ag gráid éagsúla sa Státseirbhís. Ní dhearna an Roinn Coimirce Sóisialaí achomharc i gcoinne chinntí na n-imscrúduithe chuig an Ard-Chúirt ach, fós féin, níor chuir sí na moltaí i bhfeidhm. Cúis imní é sin agus is measa an scéal nuair is léir go bhfuil an cleachtas céanna, faoin mbealach nach mbronntar na marcanna bónais seo go cuí, coitianta ar fud na Státseirbhíse.

Tráth ar beag earcaíocht atá a dhéanamh sa tSeirbhís Phoiblí agus a bhfuil deireadh curtha chun gach críche agus cuspóra le Gaeleagras na Seirbhíse Poiblí, mura bhfuil marcanna bónais á mbronnadh go cuí as inniúlacht sa dá theanga oifigiúla i gcomórtais inmheánacha d'ardú céime, is deacair a fheiceáil cén bealach inar féidir go fírinneach líon agus caighdeán na seirbhísí stáit trí Ghaeilge a mhéadú.

Géilliúlacht

Le linn 2011, lean m'Oifig le clár mioniniúchtaí ar chomhlachtaí poiblí le monatóireacht a dhéanamh ar chomhlíonadh fhorálacha Acht na dTeangacha Oifigiúla. Díríodh an chuid is mó d'acmhainn faireacháin na hOifige ar iniúchadh a dhéanamh ar chur i bhfeidhm na scéimeanna teanga. Is léir ó na hiniúchtaí a tugadh chun críche nach n-éiríonn le formhór na gcomhlachtaí poiblí na gealltanais ar fad a thugann siad ina scéimeanna teanga a chur i gcrích ina n-iomláine laistigh de shaolré na scéimeanna. Mínic go maith, is iad na gealltanais is mó a mbeadh tairbhe

leo, ar nós fáil a bheith ar leaganacha Gaeilge de shuíomhanna gréasáin, seirbhísí ar líne agus seirbhísí idirphearsanta i nGaeilge, nach mbíonn curtha i gcrích.

I gcaitheamh na bliana, chuir m'Oifig tús le hiniúchtaí ar scéimeanna teanga atá i bhfeidhm le breis agus sé bliana anois i gcomhlachtaí poiblí áirithe. Sna cásanna sin, ní raibh an dara scéim daingnithe fós dóibh. Cé go bhfuil sé míshásúil a bheith ag déanamh monatóireachta ar ghealltanais a tugadh roinnt mhaith blianta ó shin – gealltanais i gcásanna áirithe nach bhfuil chomh hábhartha céanna an tráth seo – is beag rogha atá ar fail dúinn má táthar le muinín a choimeád sa phróiseas faireacháin. Tá eolas cuimsitheach tugtha faoi iniúchtaí teanga na hOifige seo sa chaibidil dar teideal "Faireachán" sa Tuarascáil seo.

Scéimeanna Teanga

Tá curtha in iúl go rialta agam le roinnt blianta anuas go raibh inní orm faoin moill a bhain le daingniú scéimeanna teanga le comhlachtaí poiblí faoin Acht.

Tá córas na scéimeanna teanga i gcroílár na reachtaíochta agus braitear ar an gcóras sin le forbairt a dhéanamh ar líon agus ar chaighdeán na seirbhísí trí Ghaeilge a sholáthraíonn comhlachtaí poiblí.

Níor dhaingnigh an tAire Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta ach scéim teanga nua amháin le linn na bliana 2011.

San iomlán, tá 105 scéim teanga daingnithe ag an Aire go dtí seo, ach faoi dheireadh na bliana 2011 bhí 66 acu sin tar éis dul in éag. D'fhág sin nach raibh an dara scéim daingnithe i gcás dhá thrian de na comhlachtaí poiblí sin – gníomh a mhéadódh an soláthar seirbhíse trí Ghaeilge a bhféadfaí a bheith ag súil leis ó na comhlachtaí poiblí sin.

Bhí 20% de na scéimeanna teanga sin in éag le tréimhse ama trí bliana ar a laghad agus 20% eile acu in éag le breis agus dhá bhliain.

I measc na gcomhlachtaí poiblí a raibh a gcuid scéimeanna teanga in éag le tréimhse fhada ag deireadh na bliana 2011, bhí Oifig an Uachtaráin (trí bliana agus ocht mí), an Chomhairle Ealaíon (trí bliana agus sé mhí), Oifig an Ombudsman (trí bliana agus sé mhí), an tSeirbhís Chúirteanna (trí bliana agus cúig mhí), Comhairle Contae na Gaillimhe (trí bliana agus ceithre mhí), Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim (trí bliana agus trí mhí), agus an Roinn Oideachais agus Scileanna (trí bliana agus mí).

Sa bhreis air sin, bhí 28 comhlacht poiblí eile ann a raibh an chéad dréachtscéim iarrtha orthu ach nach raibh siad aontaithe ná daingnithe fós mar scéimeanna ag an Aire Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta. I gcás deich gcinn acu sin, bhí breis agus cúig bliana imithe ó iarradh orthu an dréachtscéim a ullmhú agus ceithre bliana go leith imithe in dhá chás eile. Díol suntais é go bhfuil ceithre bliana agus seacht mí caite ó iarradh ar Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte dréachtscéim teanga a ullmhú – eagraíocht a bhfuil dlúthcheangal aici le pobal na tíre i gcoitinne agus a bhfuil gar don tríú cuid d'fhostaithe na Seirbhíse Poiblí ag obair inti. Tá sé beagnach trí bliana ó iarradh ar an bPost dréachtscéim teanga a ullmhú agus os cionn dhá bhliain ó rinneadh an t-iarratas céanna sin ar Oifig Thithe an Oireachtais, RTÉ agus an tÚdarás um Bóithre Náisiúnta.

Faoi dheireadh na bliana, ní raibh aon scéim teanga daingnithe fós i gcás na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta – roinn a bunaíodh go foirmiúil ar an 1 Meitheamh 2011.

Léiríonn staitisticí na bliana seo caite go lom nach féidir teacht ar aon chonclúid eile ach go bhfuil na maidí ligthe le sruth agus gur cosúil go bhfuil teipthe tríd is tríd anois ar chóras daingnithe na scéimeanna teanga. Is oth liom a rá go gcreidim go mbeidh sé ionann agus dodhéanta anois muinín a chothú athuair sa chóras sin.

Acmhainn Oideachais

Le linn na bliana 2011 freisin, sheol m’Oifig acmhainn dhátheangach oideachais ar chearta teanga chun cabhrú le daltaí agus múinteoirí mar chuid den chúrsa san Oideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil (OSSP) sa Teastas Sóisearach. Cuireadh cóipeanna den acmhainn seo ar fáil do gach scoil dara leibhéal sa tír le tacaíocht ón gComhairle um Oideachas Gaeltachta agus Gaelscolaíochta. Sraith ceachtanna scoile a bhaineann le cearta teanga atá san acmhainn oideachais sin do mhúinteoirí agus do dhaltaí an chúrsa OSSP. Tugtar léargas ar chearta teanga go ginearálta agus ar chás na Gaeilge go háirithe, i gcomhthéacs cearta daonna. Tá an pacáiste foghlama gníomhaí seo ullmhaithe go dátheangach agus áirítear ann leabhar don mhúinteoir, póstaer, CD-ROM, DVD de ghearrthóga físe agus acmhainní ar líne.

Leasuithe Reachtúla

Rinneadh leasuithe faoi dhó le linn 2011 ar fhorálacha reachtúla a bhain le hAcht na dTeangacha Oifigiúla.

Daingnítear in alt 7 den Acht gur gá Achtanna a chló agus a fhoilsiú go comhuaineach sa dá theanga oifigiúla a luaithe agus is féidir tar éis a n-achtaithe. Ceadaíonn leasú a rinneadh ar an bhforáil seo in alt 62 den Acht um an Dlí Sibhialta (Forálacha Ilghnéitheacha) 2011 go bhféadfar aon Acht den Oireachtas a fhoilsiú ar an idirlíon in aon teanga oifigiúil amháin sula ndéanfar é a chló agus a fhoilsiú go comhuaineach sa dá theanga oifigiúla.

Le logainmneacha a bhain an leasú eile. Leasaíodh le halt 48 den Acht Comhshaoil (Forálacha Ilghnéitheacha) 2011 foráil den Ionstraim Reachtúil (Uimh. 872 de 2004) – an tOrdú Logainmneacha (Ceantair Ghaeltachta) 2004, a rinneadh faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla – fad is a bhaineann sé leis an logainm ‘An Daingean’. Deimhnítear sa leasú sin gurb iad ‘Daingean Uí Chúis’ i nGaeilge agus ‘Dingle’ i mBéarla na hainmneacha oifigiúla anois san áit a raibh ‘An Daingean’ roimhe sin.

Rinneadh na leasuithe sin le linn 2011 cé go raibh sé leagtha amach i gclár oibre an Rialtais go mbeadh athbhreithniú iomlán le déanamh ar an Acht. D’fhógair an Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta téarmaí tagartha don athbhreithniú sin ar an 3 Samhain 2011 le linn Fhéile an Oireachtais. Mar chuid den phróiseas comhairliúcháin, foilsíodh teimpléad le haghaidh aighneachtaí agus suirbhé.

Coicís dár gcionn, mar chuid dá chlár d’athchóiriú na Seirbhíse Poiblí, fógraíodh go raibh cinneadh déanta ag an Rialtas feidhmeanna Oifig an Choimisinéara Teanga a chónascadh le hOifig an Ombudsman agus go dtabharfaí an cónascadh sin i bhfeidhm le linn 2012 mar chuid den athbhreithniú ar an Acht.

Cúrsaí foirne

Dála cuid mhór oifigí eile sa tSeirbhís Phoiblí, chuir srianta foirne isteach orainn arís le linn na bliana 2011. Foireann de 5.5 státseirbhíseach a bhí ag obair liom in áit an ochtair a bhí ceadaithe mar íosmhéid. Glacaim leis an deis seo le mo bhuíochas pearsanta a chur in iúl don fhoireann sin as a ndúthracht i mbun oibre le linn na bliana. Ba mhaith liom an deis seo a thapú freisin le buíochas a ghlacadh leosan ar fad a thacaigh agus a chomhoibrigh linn le linn na bliana, ar a n-áirítear fostaithe de chuid na Státseirbhíse agus na Seirbhíse Poiblí i gcoitinne, ionadaithe ó eagraíochtaí Gaeilge agus Gaeltachta, na meáin chumarsáide, lucht taighde agus acadúil, agus iliomad daoine eile nach iad.

Eile

Áirítear ar fheidhmeanna na hOifige comhairle a sholáthar do chomhlachtaí poiblí faoina ndualgais teanga faoin Acht. Rinne comhlachtaí poiblí 214 iarratas le linn na bliana ar chomhairle faoina ndualgais teanga agus déileáladh le gach ceann acu.

Le linn na bliana 2011, chas mé leis an gcéad Choimisinéir Teanga atá ceaptha sa Bhreatain Bheag, Meri Huws – iar-Chathaoirleach ar Bhord na Breatnaise. Gheall mé comhoibriú na hOifige seo di agus í ag dul i mbun a cúraim dhúshlánaigh nua.

Le linn na bliana freisin, ghlac mé féin agus feidhmeannach de chuid na hOifige seo le cuireadh ó Mhisean an OSCE sa Chosaiv comhairle a chur orthu maidir le hatheagar a chur ar Choimisiún Teanga na Cosaive trí cheardlanna ar dhea-chleachtas a réachtáil dóibh.

Chas mé le linn na bliana freisin ar Bhanríon Eilís II na Breataine agus ar a fear céile, an Prionsa Pilib, ag fáiltiú i gColáiste na Tríonóide le linn an chéad lae dá gcuart stairiúil ar an tír seo. D'fhreastail mé freisin ar ócáid insealbhaithe an Uachtaráin nua thofa Michael D. Higgins.

CÚLRA

Rinne an tUachtarán mé a athcheapadh i mo Choimisinéir Teanga go foirmiúil ar an 23 Feabhra 2010 ar chomhairle an Rialtais tar éis do Thithe an Oireachtais rún a rith ag moladh an cheapacháin. Fuair an t-athcheapachán sin tacaíocht ó na páirtithe uile sa Dáil agus sa Seanad agus ó chomhaltaí an Chomhchoiste um Ghnóthaí Ealaíon, Spóirt, Turasóireachta, Pobail, Comhionannais, agus Gaeltachta.

Tá cur síos mion ar obair Oifig an Choimisinéara Teanga go dtí seo sna tuarascálacha bliantúla atá ar fáil ar shuíomh gréasáin na hOifige: www.coimisineir.ie/foilseachain. Tá fáil ar an suíomh freisin ar na cuntais airgeadais chuí.

Oifig neamhspleách reachtúil í Oifig an Choimisinéara Teanga a bhfuil de chúram uirthi monatóireacht a dhéanamh ar an gcaoi a bhfuil forálacha Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 á gcomhlíonadh ag comhlachtaí poiblí an Stáit. Déanann an Oifig gach beart riachtanach chun a chinntiú go gcomhlíonann comhlachtaí poiblí a ndualgais faoin Acht féin, faoi na Rialacháin faoin Acht agus faoi scéimeanna teanga, sa chás gur ann dóibh.

Fiosraíonn m'Oifig gearáin ón bpobal i gcásanna ina gcreidtear go bhfuil teipthe ar chomhlachtaí poiblí a ndualgais a chomhlíonadh faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla. Fiosraíonn an Oifig freisin aon ghearán bailí ina líomhnaítear nach bhfuil foráil d'aon achtachán eile a bhaineann le stádas nó le húsáid na Gaeilge á comhlíonadh.

Cuireann an Oifig comhairle ar fáil don phobal maidir lena gcearta teanga agus comhairle ar chomhlachtaí poiblí maidir lena ndualgais teanga faoin Acht. Tá sé mar phríomhchuspóir ag an Acht a chinntiú go soláthraíonn an Státseirbhís agus an tSeirbhís Phoiblí seirbhísí Gaeilge ar bhonn níos líomhaire agus ar chaighdeán níos airde in imeacht tréimhse ama.

Bheadh súil go mbeadh de thoradh ar fheidhmiú an Achta go gcruthófaí spás nua don Ghaeilge i gcóras riaracháin phoiblí na tíre. Is léiriú é ar ghné amháin de pholasaí an Stáit i leith na Gaeilge agus is taca é leis na hiarrachtaí eile an teanga a chur chun cinn san oideachas, sa chraoltóireacht, sna healaíona, i saol na Gaeltachta agus i gcúrsaí an tsaoil go ginearálta.

Shínigh an tUachtarán Acht na dTeangacha Oifigiúla ina dhlí ar an 14 Iúil 2003 agus trí bliana ina dhiaidh sin, ar an 14 Iúil 2006, tháinig gach foráil den Acht nach raibh tagtha i bhfeidhm le hOrdú Aire roimhe sin i bhfeidhm go hoifigiúil. Chiaillaigh sin go raibh bunús reachtúil ón dáta sin ar aghaidh le gach foráil de chuid an Achta.

Shínigh an tAire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta na Rialacháin um Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 (Alt 9) 2008 (I.R. Uimh. 391 de 2008) ar an 1 Deireadh Fómhair 2008. Ba é an dáta feidhme ba thúisce faoi na Rialacháin ná an 1 Márta 2009, nuair a tháinig dualgais faoi leith I bhfeidhm maidir le húsáid na Gaeilge ar chomharthaí agus ar stáiseanóireacht de chuid na gcomhlachtaí poiblí. Ní raibh aon Rialachán déanta faoi dheireadh na bliana 2011 maidir le fógráin ná maidir le fógartí beo béil.

Faoi na Rialacháin, tá dualgas ar chomhlachtaí poiblí a chinntiú go bhfuil a gcuid stáiseanóireachta, a gcuid comharthaíochta agus a gcuid fógartí taifeadta béil á soláthar i nGaeilge amháin, nó i nGaeilge agus i mBéarla, de réir critéir ar leith atá daingnithe sna Rialacháin.

Rinneadh leasú ar Acht na dTeangacha 2003 in alt 62 den Acht um an Dlí Sibhialta (Forálacha Ilghnéitheacha) 2011. Ciallaíonn an leasú gur féidir aon Acht den Oireachtas a fhoilsiú ar an idirlíon in aon teanga oifigiúil amháin sula ndéanfar é a chló agus a fhoilsiú go comhuaineach sa dá theanga oifigiúla.

Rinneadh leasú eile in alt 48 den Acht Comhshaoil (Forálacha Ilghnéitheacha) 2011 ar fhoráil d'Ionstraim Reachtuil Uimh. 872 de 2004 – an tOrdú Logainmneacha (Ceantair Ghaeltachta) 2004 – fad is a bhaineann sé leis an logainm 'An Daingean'. Daingnítear sa leasú sin gurb iad 'Daingean Uí Chúis' i nGaeilge agus 'Dingle' i mBéarla na hainmneacha oifigiúla anois san áit a raibh 'An Daingean' roimhe sin.

Fógraíodh athbhreithniú foirmiúil ar Acht na dTeangacha Oifigiúla mar ghné amháin de chlár oibre an Rialtais nua a tháinig i gcumhacht le linn na bliana. I mí Iúil, d'fhoilsigh m'Oifig tráchttaireacht mar thuairisc speisialta faoi alt 29 d'Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003, ar fheidhm phraiticiúil agus ar oibriú fhorálacha an Achta.

I mí Iúil freisin d'fhoilsigh m'Oifig dhá thuarascáil speisialta a bhí leagtha roimhe sin againn faoi bhráid Thithe an Oireachtais. Bhain na tuarascálacha le cásanna ina raibh sárú déanta ag comhlachtaí poiblí ar dhualgais reachtúla teanga ach ina raibh teipthe orthu moltaí a chur i bhfeidhm le géilliúlacht a chinntiú. Is ar Thithe an Oireachtais a thiteann sé aon bheart breise a chur i gcrích, má mheastar gur cuí sin a dhéanamh.

I mí na Samhna, mar chuid d'athchóiriú na Seirbhíse Poiblí, fógraíodh go raibh cinneadh déanta ag an Rialtas feidhmeanna Oifig an Choimisinéara Teanga a chónascadh le hOifig an Ombudsman agus go dtabharfaí an cónascadh sin i bhfeidhm le linn 2012.

SEIRBHÍSÍ EOLAIS & CUMARSÁIDE

Le linn na bliana 2011, lean m'Oifig le feachtais éagsúla le heolas a scaipeadh faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 agus faoi obair na hOifige féin.

Acmhainn Oideachais

I mí Mheán Fómhair, cuireadh cóipeanna d'acmhainn oideachais dhátheangach, Cearta Teanga/ Language Rights, a bhí forbartha ag m'Oifig, ar fáil do gach scoil dara leibhéal sa tír le tacaíocht ón gComhairle um Oideachas Gaeltachta agus Gaelscolaíochta. Tugtar léargas san acmhainn seo ar chearta teanga go ginearálta agus ar chás na Gaeilge go háirithe i gcomhthéacs cearta daonna.

An tAire Stáit Gaeltachta, Donncha Mac Fhionnlaoich TD, a sheol an tionscnamh ag ócáid i nGaillimh. Dúirt sé go raibh súil aige go gcuideodh sé le daltaí scoile forbairt a dhéanamh ar a bhféiniúlacht féin mar shaoránaigh i dtír a bhfuil dhá theanga oifigiúla aici agus go méadódh sé a dtuiscint ar a thábhachtaí agus atá cosaint agus cur chun cinn ár dteanga náisiúnta.

Sraith de cheachtanna scoile agus tionscadail dhátheangacha atá ann a mhúinfear mar chuid de chúrsa an Teastais Shóisearaigh san Oideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil (OSSP). Tá an pacáiste foghlama gníomhaí seo ullmhaithe go dátheangach agus áirítear ann leabhar don mhúinteoir, póstaer, CD-ROM, DVD de ghearrthóga físe agus acmhainní ar líne atá ar fáil ag www.coimisineir.ie/scoileanna.

Pléitear ann na buntáistí agus na dúshláin a bhaineann leis an ilteangachas agus scrúdaítear Dearbhú Uilechoiteann Chearta an Duine de chuid na Náisiún Aontaithe. Taispeántar an gearscannán Yu Ming is Ainm Dom – scannán ina n-insítear scéal an ógánaigh ón tSín a d'fhoghlaim Gaeilge mar ullmhúchán dá thuras ar Éirinn ach a mbíonn deacrachtaí cumarsáide aige i dtús aimsire go dtí go n-aimsíonn sé post mar fhreastalaí beáir sa Ghaeltacht.

Úsáidtear íomhánna a bhaineann le féiniúlacht náisiúnta i bhfíseán a léirigh Nuacht TG4/RTÉ le fuaimrian le The Coronas mar chuid de cheacht ar chultúr agus náisiúntacht. Baintear leas as sraith tasc-chartaí i gceacht ina n-iarrtar ar dhaltaí gnéithe de shaol na hÉireann a mhíniú do chuiditheoir Marsach, agus bunaítear ceacht eile ar fhorbairt comharthaíochta agus stáiseanóireachta dátheangaí.

Painéal de mhúinteoirí OSSP a d'fhorbair an t-ábhar in teannta na hOifige seo agus le cabhair ó raon leathan eagraíochtaí ar a n-áirítear an tSeirbhís um Fhorbairt Ghairmiúil do Mhúinteoirí de chuid na Roinne Oideachais agus Scileanna, Acadamh na hOllscolaíochta Gaeilge, COGG, Nuacht TG4/RTÉ agus tuilleadh nach iad. Rinneadh tástáil ar an acmhainn seo mar 'thionscnamh píolótach' i 15 scoil ar fud na hÉireann in 2010 agus baineadh úsáid as an aiseolas a tháinig dá bharr sin le feabhas a chur air.

Comhairle do Chomhlachtaí Poiblí

Ceann d'fheidhmeanna na hOifige seo is ea comhairle nó cúnaimh a sholáthar do chomhlachtaí poiblí a thagann faoi scáth na reachtaíochta maidir lena ndualgais faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla.

Le linn na bliana 2011, rinne oifigigh ó chomhlachtaí poiblí teagmháil le m'Oifig ar 214 ócáid éagsúil le ceisteanna sonracha nó le comhairle a fháil maidir le dualgais teanga faoin Acht. Bhain beagnach 60% de na fiosrúcháin sin le comhairle faoi na dualgais a bhí ar chomhlachtaí poiblí de réir na Rialachán a bhí déanta faoi fho-alt 9.1 den Acht maidir le húsáid na Gaeilge agus an Bhéarla ar chomharthaíocht, i stáiseanóireacht agus I bhfógairtí taifeadta béil.

Ar ndóigh, dá mhéad comhairle agus eolas soiléir, cruinn a chuirtear ar fáil do chomhlachtaí poiblí faoina ndualgais faoin Acht, is ea is fearr is féidir a chinntiú go gcloítear le forálacha na reachtaíochta.

Suíomh Gréasáin

Feidhmíonn an suíomh gréasáin www.coimisineir.ie mar fhoinsé eolais faoi gach a mbaineann le hOifig an Choimisinéara Teanga agus le hAcht na dTeangacha Oifigiúla 2003. Tá Treoirleabhar d'Acht na dTeangacha Oifigiúla le fáil ar an suíomh gréasáin chun cúnaimh a thabhairt don phobal maidir lena gcearta teanga agus go háirithe chun comhairle a chur ar chomhlachtaí poiblí maidir lena ndualgais faoin Acht.

Tá leagan leictreonach den acmhainn oideachais, Cearta Teanga / Language Rights, le fáil ar líne ag www.coimisineir.ie/scoileanna.

Más mian le duine comhairle a lorg nó gearán a dhéanamh, is féidir foirm ghearáin ar líne a chomhlánú agus a sheoladh go leictreonach chuig an Oifig. Baineann leibhéal inrochtaineachta AA ar a laghad le gach leathanach den suíomh.

Na Meáin Chumarsáide

Le linn na bliana 2011, lean mé d'agallaimh a dhéanamh leis na meáin chumarsáide le léargas a thabhairt ar obair na hOifige, ar fheidhmiú an Achta agus ar cheisteanna gaolmhara. Ba mhaith liom buíochas a ghabháil leis na hiriseoirí ar fad a chuir an oiread sin suime in obair na hOifige le linn na bliana agus a chabhraigh le cur chun cinn na hoibre sin trína gcuid tuairisceoireachta i mBéarla agus i nGaeilge.

Duaiseanna an Choimisinéara Teanga

Tá ceangal ag m'Oifig leis an gcúrsa céime MA sa Chleachtas Dátheangach in Fiontar in Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath, áit a mbronntar Bonn Óir an Choimisinéara Teanga ar an gcéimí a fhaigheann na marcanna is aired sa tráchtas iarchéime.

Is ar Sheosamh Ó Riain a bronnadh Bonn Óir na bliana 2011 dá thráchtas ag ócáid bhronnadh na gcéimeanna in Fiontar, Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath ar an 7 Samhain 2011.

Tá sé mar aidhm ag an gcúrsa MA sa Chleachtas Dátheangach – a bhfuil Stiúrthóir Fhiontar, an Dr Peadar Ó Flatharta, ina cheannas – oiliúint a chur ar fhoireann a bheidh ag obair sna hearnálacha poiblí agus deonacha le seirbhís ardháilíochta do chustaiméirí a bhainistiú agus a sholáthar go dátheangach, ag freagairt go háirithe do riachtanais Acht na dTeangacha Oifigiúla. Tugtar an t-eolas

agus an scil is gá dóibhsean atá páirteach lena chinntiú go soláthrófar seirbhís ardcháilíochta dhátheangach don phobal – seirbhís a bheidh ag teacht le caighdeáin idirnáisiúnta.

Bronntar duais bhliantúil chomh maith don aiste taighde is fearr sa scrúdú sochttheangeolaíochta don chéim BA in Ollscoil na hÉireann, Gaillimh faoi stiúir an Dr John Walsh. Ar Dhara Folan a bronnadh Duais an Choimisinéara Teanga, 2011.

Caidreamh Seachtrach

Le linn na bliana 2011, lean an comhoibriú idir Oifig an Choimisinéara Teanga agus oifigí gaolmhara eile thar sáile atá gafa le cur chun cinn teangacha neamhforleathana.

I mí na Samhna, chas mé leis an gcéad Choimisinéir Teanga atá ceaptha sa Bhreatain Bheag, Meri Huws – iar-Chathaoirleach ar Bhord na Breatnaise. Aontaíodh go mbeadh comhoibriú idir an dá oifig agus go roinnfeadh an Oifig seo a taithí maidir le dea-chleachtais le hoifig nua na Breatnaise agus iad ag ullmhú do sheoladh poiblí na hoifige nua sin i dtús mhí an Aibreáin, 2012.

Le linn na bliana freisin, ghlac mé féin agus feidhmeannach de chuid na hOifige seo le cuireadh ó Mhisean an OSCE sa Chosaiv chomhairle a sholáthar dóibh maidir le hatheagar a chur ar Choimisiún Teanga na Cosaive trí cheardlanna ar dhea-chleachtas a réachtáil dóibh. Rinneadh an obair sin le linn saoire bhliantúil agus níor thit aon chostas ar an Oifig seo ná ar an Stát dá bharr. Faoi dheireadh na bliana, d'iarr Oifig an Phríomh-Aire sa Chosaivgo leanfadh an Oifig seo mar fhoinshe sheachtrach chomhairle dóibh fad is bhí athchóiriú á dhéanamh ar obair an Choimisiúin Teanga ansin.

Lean an Oifig de bheith ag comhoibriú le scoláirí agus le lucht acadúil ó thíortha éagsúla a bhí i mbun taighde agus staidéir ar cheisteanna a bhain le teangacha neamhforleathana.

ATHBHREITHNIÚ AR AN ACHT

Le linn na bliana 2011, d'fhoilsigh an Oifig seo tráchtairacht ar fheidhm phraiticiúil agus ar oibriú fhorálacha Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003.

Foilsíodh an tráchtairacht sin mar thuairisc speisialta faoi alt 29 den Acht sin i mí Iúil. Bhí sé mar aidhm ag an tuairisc sin taithí agus tuiscintí na hOifige seo ar fheidhmiú na reachtaíochta a chur i láthair an phobail agus cabhrú sa phróiseas athbhreithnithe foirmiúil ar an Acht a bhí fógartha mar ghné amháin de chlár oibre an Rialtais nua a tháinig i gcumhacht le linn na bliana.

Aithníodh sa tuairisc na codanna sin den Acht a bhí ag feidhmiú go héifeachtach, ar a n-áirítear na forálacha díreacha a bhaineann le cumarsáid i nGaeilge agus na rialacháin a bhaineann le húsáid na dteangacha oifigiúla i stáiseanóireacht agus i gcomharthaíocht na n-eagraíochtaí stáit.

Meabhraíodh go gcinntíonn an tAcht freisin go gcuirtear ar fáil bunchearta tábhachtacha teanga maidir le húsáid na Gaeilge agus an Bhéarla sna cúirteanna agus i dTithe an Oireachtais. Tagraíodh freisin don aitheantas a thugann an reachtaíocht do bhunús reachtúil a chur faoi logainmneacha oifigiúla an Stáit.

Aithníodh sa tuairisc go gcuireann an tAcht i bhfeidhm córas le monatóireacht a dhéanamh ar ghéilliúlacht na n-eagraíochtaí stáit don reachtaíocht agus córas le gearáin faoi shárúithe ar dhualgais reachtúla teanga a fhiosrú agus a réiteach.

Moladh gur cheart athbhreithniú a dhéanamh anois ar fhorálacha eile de chuid na reachtaíochta le leasuithe chun feabhais a chinntiú.

Dúradh gur cheart go mbeadh Acht ann a bheadh oiriúnach dá fheidhm agus a d'fhreastalódh go cuí ar mhianta an phobail teanga agus a chinnteodh go raibh brí á tabhairt don fhoráil bhunreachtúil gurb í an Ghaeilge an phríomhtheanga oifigiúil ós í an teanga náisiúnta í.

Moladh rangú a dhéanamh ar chomhlachtaí poiblí ina gcatagóirí éagsúla (A, B, C, etc.) de réir an réimse feidhme agus an chaidrimh atá acu leis an bpobal i gcoitinne – pobal na Gaeilge agus na Gaeltachta san áireamh – agus go mbeadh an leibhéal seirbhíse a bheadh le soláthar acu trí Ghaeilge i gcomhréir leis an rangú sin de thuras na huaire.

Moladh go mbeadh dualgais reachtúla á gcur ar chomhlachtaí poiblí a gcuid seirbhísí a sholáthar trí Ghaeilge sa Ghaeltacht ar chomhchaighdeán leis na seirbhísí a chuirtear ar fáil trí Bhéarla in áiteanna eile.

Maidir le foilseacháin oifigiúla a sholáthar trí Ghaeilge, moladh go dtabharfaí tosaíocht do na foilseacháin sin is mó a bhfuil éileamh ag an bpobal orthu, pobal na Gaeilge agus na Gaeltachta san áireamh.

Moladh go bhforálfaí go reachtúil go mbeadh ceart ag daoine a n-ainm, a sloinne agus a seoladh a úsáid ina rogha teanga oifigiúil agus iad i mbun gnóthaí le comhlachtaí poiblí.

Moladh díriú athuair ar chóras na scéimeanna teanga faoin Acht a chur á fheidhmiú mar is ceart ar bhonn straitéiseach agus comhsheasmhach nó, de mhalairt air sin, go bhforbrófaí córas nua caighdeán a bheadh bunaithe ar rialacháin reachtúla mar atá beartaithe don Bhreatnais sa Bhreatain Bheag.

Moladh freisin dul i ngleic leis an bhfadhb is bunúsaí dá bhfuil ann maidir le soláthar seirbhísí stáit trí Ghaeilge, i.e. easpa foirne sa chóras poiblí le cumas in dhá theanga oifigiúla an Stáit, trí chórais nua earcaíochta agus oiliúna. Moladh seo ar an tuiscint go mbeidh maolú ar an lánchosc ar earcaíocht in am trátha.

FAIREACHÁN

Scéimeanna Teanga

Fearacht blianta eile, lean an Oifig seo d'iniúchadh a dhéanamh ar an mbealach ina raibh comhlachtaí poiblí ag cur i bhfeidhm na scéimeanna teanga a bhí aontaithe acu. Is gnó don Aire Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta scéimeanna teanga a dhaingniú agus ní bhíonn aon bhaint ag an Oifig seo leis an bpróiseas sin. Tá de chúram ar an Oifig seo faireachán a dhéanamh ar an mbealach ina gcuireann comhlachtaí poiblí na scéimeanna teanga a bhíonn aontaithe acu leis an Aire i bhfeidhm.

Dhírigh clár iniúchta na bliana ar na scéimeanna teanga sin a bhí i bhfeidhm le bliain amháin, le trí bliana agus le sé bliana. Mar is gnách, bhain an chuid is troime den obair faireacháin leis na scéimeanna sin a bhí i bhfeidhm le trí bliana, tráth ar chóir na gealltanais uile a bheith curtha i bhfeidhm ag an gcomhlacht poiblí.

De ghnáth, bíonn de chuspóir ag faireachán na chéad bhliana a chinntiú go bhfuil córais agus cleachtais i bhfeidhm ag na comhlachtaí poiblí a chinnteoidh go mbainfear amach an méid a bhí geallta. Bíonn na hiniúchtaí trí bliana dírithe cuid mhaith ar an oiread fianaise agus is féidir a bhailiú chun a chruthú go bhfuil an scéim teanga curtha i bhfeidhm mar is cuí.

Ba í seo an chéad uair a scrúdaíodh na scéimeanna teanga a bhí i bhfeidhm le sé bliana. Cé go bhfuil tréimhse oibriúcháin trí bliana ag gach scéim teanga, fanann an scéim féin i bhfeidhm nó go ndaingníonn an tAire scéim nua. Ó tharla go bhfuil líon na gcomhlachtaí poiblí nach bhfuil an dara scéim teanga daingnithe acu go fóill ag dul i méid, mheasamar gur choir athbhreithniú a dhéanamh ar na scéimeanna sin is faide a bhí i bhfeidhm, gan an dara scéim a bheith aontaithe go fóill.

Go ginearálta léirigh próiseas faireacháin na bliana dúinn go raibh deacrachtaí go leor ag comhlachtaí poiblí gach gealltanais reachtúil a bhí tugtha acu ina scéim teanga a chur i bhfeidhm laistigh den amchlár a bhí leagtha amach sa scéim sin. Minic go maith ba é an easpa foirne le dóthain cumas Gaeilge ba chúis le gealltanais gan a bheith comhlíonta. Chuir an chonstaic seo teorainn le cumas roinnt comhlachtaí poiblí seirbhísí díreacha a thairiscint dóibh siúd ar mian leo a gcuid gnó a dhéanamh trí Ghaeilge, agus anuas air sin chiallaigh sé nach raibh acmhainn inmheánach ar fáil chun seirbhísí tacaíochta a chur fáil i nGaeilge. D'fhág sin go raibh ar chomhlachtaí poiblí dul i muinín seirbhísí aistriúcháin seachtracha chun ábhar i nGaeilge a chur ar fáil do shuíomhanna gréasáin, preasráitis, seirbhísí leictreonacha agus ábhar foilsithe eile. De thoradh an bhrú atá ar acmhainní sa státchóras I gcoitinne i láthair na huair, fágadh nár tugadh an tosaíocht chuí do sholáthar seirbhísí trí Ghaeilge i gcásanna áirithe, beag beann ar an méid a bhí geallta in aon scéim teanga.

D'éirigh leis an Oifig seo teacht ar réiteach sásúil le comhlachtaí poiblí i bhformhór na gcásanna inar léir dúinn nach raibh an scéim teanga á chur i bhfeidhm mar is ceart. Déantar athbhreithniú rialta ar aon socrúithe a bhíonn déanta ag an Oifig seo le comhlachtaí poiblí chun a chinntiú go gcloítear leis an méid a bhíonn aontaithe. I ndiaidh dúinn dhá phróiseas iniúchta a thabhairt chun críche, ní raibh ar ár gcumas teacht ar réiteach sásúil leis na comhlachtaí poiblí a bhí i gceist. Sna cásanna sin, ní raibh de rogha againn ach tús a chur le himscrúdú oifigiúil.

Léirmheasanna a rinneadh agus tuairiscí a eisíodh, 2011

Ainm an Chomhlachta Phoiblí	Name of Public Body
Bord Scannán na hÉireann	Irish Film Board
An Garda Síochána	An Garda Síochána
Údaráis Áitiúla Chill Mhantáin	Wicklow Local Authorities
Údaráis Áitiúla Laoise	Laois Local Authorities
Coláiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath	Trinity College Dublin
Údaráis Áitiúla Loch Garman	Wexford Local Authorities
An Bord Pleanála	An Bord Pleanála
Institiúid Teicneolaíochta Leitir Ceanainn	Letterkenny Institute of Technology
Coiste Gairmoideachais Chathair Bhaile Átha Cliath	City of Dublin Vocational Education Committee
Údaráis Áitiúla Chorcaí	Cork Local Authorities
Comhairle Cathrach Luimnigh	Limerick City Council
Údaráis Áitiúla Ros Comáin	Roscommon Local Authorities
Údaráis Áitiúla na hIarmhí	Westmeath Local Authorities
Comhairle Cathrach Chorcaí	Cork City Council
An Phríomh-Oifig Staidrimh	Central Statistics Office
Údaráis Áitiúla Lú	Louth Local Authorities
Teagasc	Teagasc
An Crannchur Náisiúnta	The National Lottery
Comhairle Contae Luimnigh	Limerick County Council
Bord Soláthair an Leictreachais	Electricity Supply Board
An tÚdarás um Ard-Oideachas	Higher Education Authority
Comhairle Cathrach Phort Láirge	Waterford City Council

Leabharlann Chester Beatty	Chester Beatty Library
Údaráis Áitiúla an Longfoirt	Longford Local Authorities
An Bord um Fhaisnéis do Shaoránaigh	Citizens Information Board
Oifig an Stiúrthóra um Fhorfheidhmiú Corparáideach	Office of the Director of Corporate Enforcement
Coiste Gairmoideachais Chontae Dhún na nGall	County Donegal Vocational Educational Committee
Roinn an Taoisigh	Department of the Taoiseach
Údaráis Áitiúla Chontae Phort Láirge	Waterford County Local Authorities

Faireachán ar chur i bhfeidhm moltaí imscrúduithe

Cúlra

Tá sé de cheart ag aon chomhlacht poiblí, lena bhain tuarascáil imscrúdaithe, achomharc a dhéanamh chun na hArd-Chúirte ar fhoilic dlí I gcoinne an chinnidh a rinne an Coimisinéir Teanga sa tuarascáil sin. Titeann an dualgas ar an gcomhlacht poiblí moltaí an imscrúdaithe a gcur i ngníomh ina n-iomláine sa chás nach roghnaítear a leithéid d'achomharc a dhéanamh.

Mar chuid de chúraimí faireacháin na hOifige, scrúdaítear go leanúnach an bealach ina bhfuil comhlachtaí poiblí ag cur moltaí a dhéantar I dtuarascálacha imscrúdaithe i bhfeidhm. Tugtar faoin bhfaireacháin seo trí:

1. Scrúdú a dhéanamh ar na comhaid imscrúdaithe agus aon chomhfhreagras agus deimhnithe a lean an t-imscrúdú a bhailiú.
2. Litir a eisiúint chuig ceann an chomhlachta phoiblí ag lorg breis eolais, dearbhaithe agus cruthúnais faoi mar is gá.
3. I gcásanna áirithe, cruinniú a reáchtáil leis an gcomhlacht poiblí chun soiléiriú agus eolas breise a fháil.

I ndiaidh tréimhse réasúnach ama a bheith caite, tá sé de cheart ag an gCoimisinéir Teanga tuarascáil a thabhairt do gach Teach den Oireachtas más rud é go dtagann sé ar an tuairim nach bhfuil moltaí imscrúdaithe curtha i bhfeidhm ag comhlacht poiblí.

Le linn na bliana, scrúdaigh an Oifig seo an dul chun cinn a bhí déanta ag comhlachtaí poiblí i gcur i bhfeidhm moltaí a rinneadh i dtuarascálacha imscrúdaithe a eisíodh le linn na bliana 2010. Go ginearálta, bhí an Oifig seo sásta go raibh formhór na gcomhlachtaí poiblí ag cloí leis na moltaí a rinneadh sna tuarascálacha sin.

I gcásanna ar leith, áfach, agus tar éis eolas agus fianaise a bhailiú ó na comhlachtaí poiblí a bhí I gceist, tháinig an Coimisinéir Teanga ar an tuairim nach raibh comhlachtaí poiblí áirithe ag cur moltaí a bhí déanta I dtuarascálacha imscrúdaithe i bhfeidhm go sásúil. Sna cásanna sin, socraíodh tuairisc a thabhairt do Thithe an Oireachtais agus tá cuntas níos iomláine tugtha ar an méid sin thíos.

Tuairisc do Thithe an Oireachtais

I mí an Mheithimh 2011, thug an Coimisinéir Teanga dhá thuarascáil do Thithe an Oireachtais ó tharla go raibh moltaí a rinneadh i dtuarascálacha imscrúdaithe nach raibh curtha i ngníomh ag dhá chomhlacht phoiblí. Bhain na himscrúduithe sin le Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte agus le hArd-Mhúsaem na hÉireann.

Ba é seo an chéad uair don Choimisinéir Teanga tuarascálacha den sort seo a chur faoi bhráid gach Tí den Oireachtas.

Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte

I gcás Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte, mheas an Oifig seo nach raibh na moltaí ba chuid de dhá thuarascáil imscrúdaithe á gcur i bhfeidhm go sásúil. Bhain na himscrúduithe sin le:

1. Cur i bhfeidhm scéim teanga na Feidhmeannachta do Limistéar an Iarthair, agus

2. Úsáid na dteangacha oifigiúla ar chomharthaíocht agus i gcumarsáid a thionscain an Fheidhmeannacht maidir le fliú na muc.

Ard-Mhúsaem na hÉireann

D'eascair an t-imscrúdú a rinneadh ar Ard-Mhúsaem na hÉireann as gearán a rinneadh leis an Oifig seo maidir leis an bhfoilseachán tréimhsiúil d'fhéilire imeachtaí na heagraíochta a bheith curtha ar fáil i mBéarla amháin. Nuair nach raibh aon toradh dearfach ar na hiarrachtaí neamhfhoirmiúla a rinne an Oifig seo chun an cás a réiteach, socraíodh imscrúdú oifigiúil a thionscnamh.

Ba é cinneadh an imscrúdaithe sin nach raibh líon leordhóthanach d'fhoireann an Ard-Mhúsaem inniúil sa Ghaeilge chun go mbeifí in ann seirbhís a sholáthar trí Ghaeilge chomh maith lena soláthar trí Bhéarla chomh fada agus a bhain sé le soláthar fhéilire imeachtaí an Ard-Mhúsaem. Rinneadh moltaí sonracha sa tuarascáil imscrúdaithe a bhí dírithe ar an méid sin a chur ina cheart.

I ndiaidh tréimhse réasúnach ama a bheith caite, scrúdaigh an Oifig seo an bealach ina raibh an tArd-Mhúsaem ag cur mholtaí an imscrúdaithe I bhfeidhm. Léirigh an scrúdú seo nach raibh aon dul chun cinn déanta ag an Ard-Mhúsaem agus nuair nach raibh aon dea-thoradh ar na hiarrachtaí comhaontaithe, ní raibh de rogha ag an Oifig seo ach tuarascáil a chur faoi bhráid Thithe an Oireachtais.

An Roinn Coimirce Sóisialaí

Tá cinneadh déanta ag an gCoimisinéir Teanga tuarascáil eile a chur faoi bhráid Thithe an Oireachtais ó tharla nach raibh na moltaí a rinneadh in dhá thuarascáil imscrúdaithe curtha i bhfeidhm go cuí ag an Roinn Coimirce Sóisialaí. D'eascair an dá imscrúdú seo as gearán a rinneadh leis an Oifig seo maidir leis an mbealach inar bronnadh marcanna bónais d'inniúlacht sa Ghaeilge in dhá chomórtas éagsúla d'arduithe céime a d'eagraigh an Roinn Coimirce Sóisialaí.

Ba é cinneadh an dá imscrúdú nár chloígh an Roinn Coimirce Sóisialaí go cuí leis na dualgais reachtúla atá daingnithe i gciocláin ábhartha de chuid na Roinne Airgeadais a eisíodh de bhun agus de bhua alt 17 d'Acht Rialuithe na Stát-Sheirbhíse 1956. Is iad na ciorcláin sin a rialaíonn an bealach inar chóir marcanna bónais a bhronnadh d'inniúlacht sa Ghaeilge agus sa Bhéarla i gcomórtais um arduithe céime sa Státseirbhís.

Ní dhearna an Roinn Coimirce Sóisialaí aon achomharc chun na hArd-Chúirte i gcoinne chinneadh an Choimisinéara Teanga.

Scrúdaigh an Oifig seo an dul chun cinn a bhí déanta ag an Roinn i gcur i bhfeidhm mholtaí na n-imscrúduithe le linn na bliana 2011. Mar fhreagra ar na ceisteanna sonracha a chuir an Oifig seo, dhearbhaigh Ard-Rúnaí na Roinne nach raibh i gceist ag an Roinn moltaí na n-imscrúduithe a chur i bhfeidhm. I bhfianaise an tseasaimh sin, tá cinneadh déanta ag an gCoimisinéir Teanga tuairisc a chur faoi bhráid Thithe an Oireachtais ar an ábhar.

SCÉIMEANNA TEANGA

Scéimeanna daingnithe

Níor dhaingnigh an tAire Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta aon chéadscéim teanga nua le linn na bliana 2011. Dhaingnigh an tAire an dara scéim teanga le comhlacht poiblí amháin le linn na bliana 2011. D'fhág sin go raibh 105 scéim teanga, a chuimsigh mór iomlán 191 comhlacht poiblí, daingnithe faoi dheireadh 2011.

Scéimeanna in éag

Bhí 66 de na 105 scéim teanga imithe in éag faoi dheireadh na bliana 2011. In éagmais an dara scéim teanga a bheith aontaithe ag na comhlachtaí poiblí seo, ní raibh aon dualgas orthu treisiú ar na seirbhísí a chuirtear ar fáil don phobal trí Ghaeilge.

Dréachtscéimeanna

Ag deireadh na bliana, bhí 28 céad-dréachtscéim fós le daingniú ag an Aire Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta. Ina theannta seo, bhí iarrtha ag an Aire ar 72 comhlacht poiblí an dara dréachtscéim a ullmhú agus ar chomhlacht poiblí amháin an tríú dréachtscéim a dhaingniú.

Bliain inar daingníodh an chéad Scéim Teanga		
Bliain	Scéimeanna	Comhlachtaí Poiblí san Áireamh
2004	01	01
2005	22	35
2006	18	36
2007	29	55
2008	15	28
2009	15	26
2010	05	10
2011	0	0
Iomlán	105	191

Year in which first Language Scheme was confirmed		
Year	Schemes	Public Bodies Included
2004	01	01
2005	22	35
2006	18	36
2007	29	55
2008	15	28
2009	15	26
2010	05	10
2011	0	0
Total	105	191

An chéad dréachtscéim fós le daingniú		
Bliain	Dréacht-scéimeanna	Comhlachtaí Poiblí san Áireamh
2005	16	25
2006	71	129
2007	42	79
2008	30	54
2009	31	43
2010	26	34
2011	28	36

First draft scheme not yet confirmed		
Year	Draft Schemes	Public Bodies Included
2005	16	25
2006	71	129
2007	42	79
2008	30	54
2009	31	43
2010	26	34
2011	28	36

An dara dréachtscéim fós le daingniú		
Bliain	Dréacht-scéimeanna	Comhlachtaí Poiblí san Áireamh
2007	20	33
2008	22	35
2009	48	84
2010	54	104
2011	72	139

Second draft scheme not yet confirmed		
Year	Draft Schemes	Public Bodies Included
2007	20	33
2008	22	35
2009	48	84
2010	54	104
2011	72	139

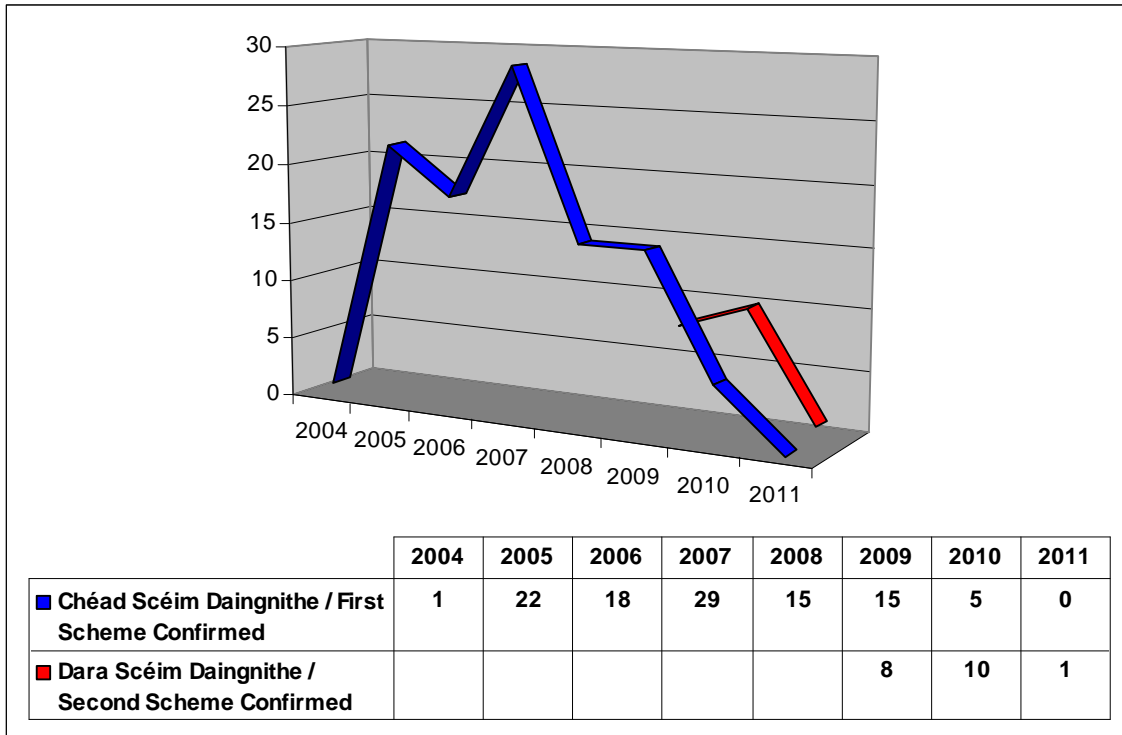
An tríú dréachtscéim fós le daingniú		
Bliain	Dréacht-scéimeanna	Comhlachtaí Poiblí san Áireamh
2011	1	1

Third draft scheme not yet confirmed		
Year	Draft Schemes	Public Bodies Included
2011	1	1

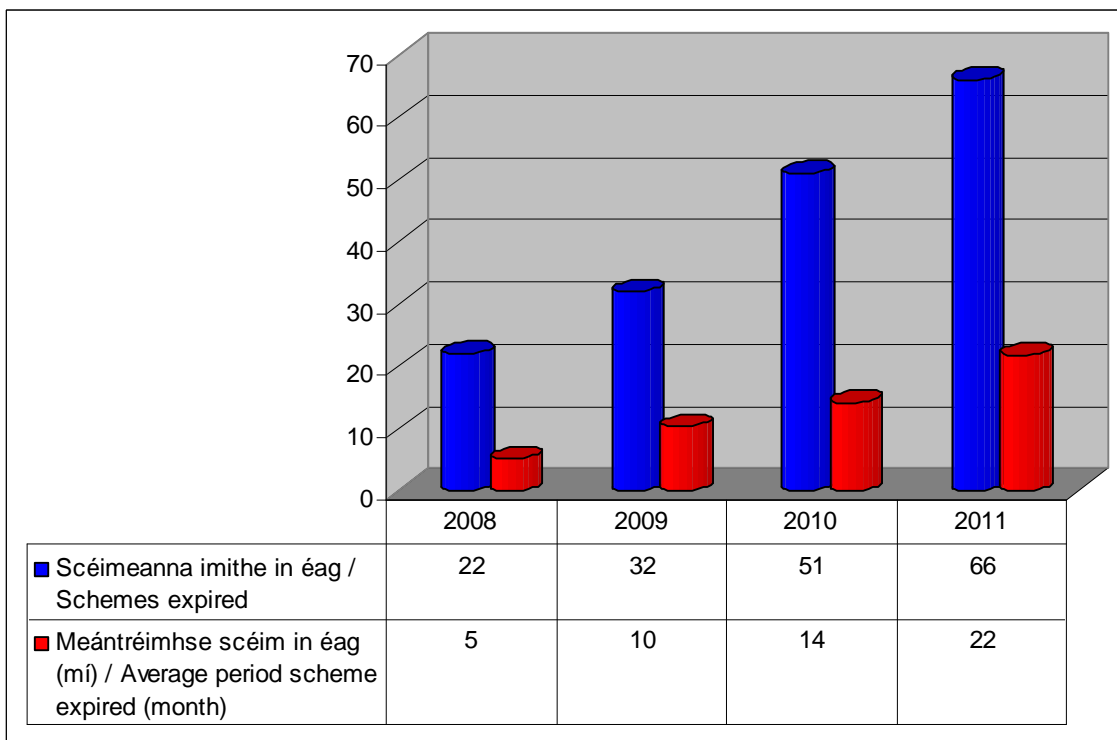
Léirmheasanna / Iniúchtaí Críochnaithe		
Bliain	Scéimeanna	Comhlachtaí Poiblí san Áireamh
2006	09	16
2007	25	43
2008	42	74
2009	39	73
2010	33	50
2011	29	62
Iomlán	177	318

Reviews / Audits Completed		
Year	Schemes	Public Bodies Included
2006	09	16
2007	25	43
2008	42	74
2009	39	73
2010	33	50
2011	29	62
Total	177	318

Scéimeanna Daingnithe ag an Aire / Schemes Confirmed by the Minister

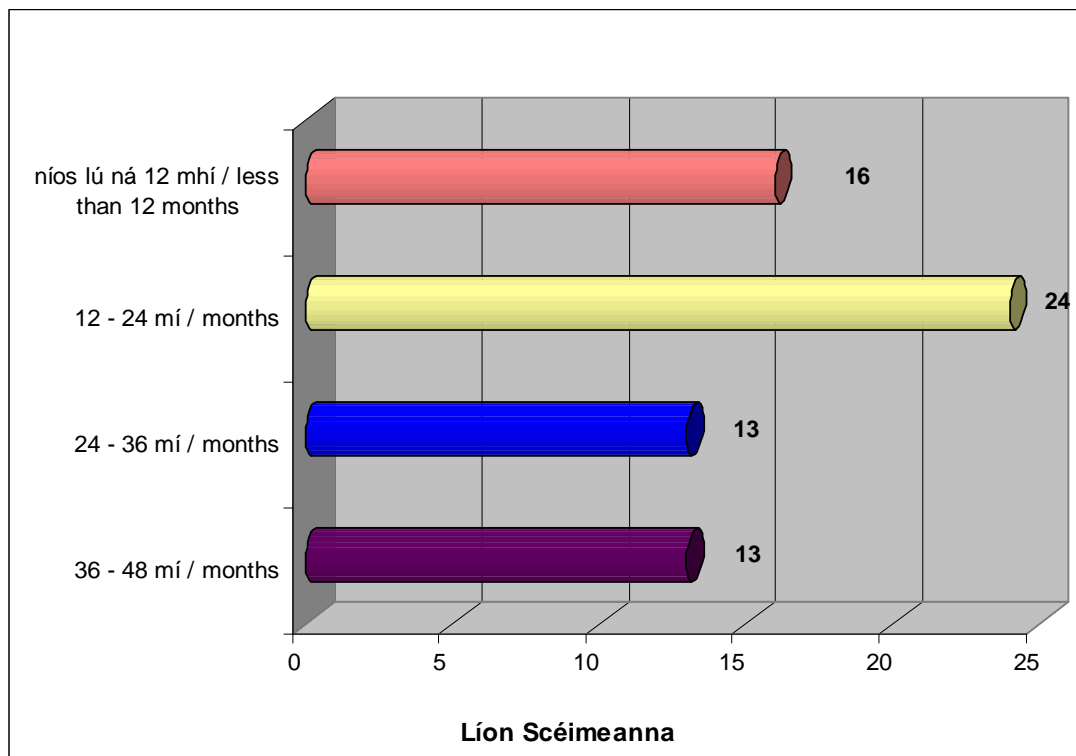

Scéimeanna imithe in éag / Schemes expired

Tréimhse scéimeanna in éag / Period schemes expired

Scéimeanna daingnithe faoi dheireadh 2011 / Schemes confirmed by the end of 2011

Ainm an Chomhlachta Phoiblí	Name of Public Body	Dáta tosaithe Commencement date of	
		na chéad scéime / first scheme	an dara scéim / second scheme
An Roinn Gnóthaí Pobail, Comhionannais & Gaeltachta *	Department of Community, Equality & Gaeltacht Affairs	22/09/2004	30/06/2009
Oifig an Uachtaráin	Office of the President	28/04/2005	
Oifig an Choimisiúin um Cheapacháin Seirbhíse Poiblí	Office of the Commission for Public Service Appointments	30/05/2005	11/05/2009
An Roinn Ealaíon, Spóirt agus Turasóireachta *	Department of Arts, Sport and Tourism	01/07/2005	20/04/2009
Oifig an Stiúrthóra Ionchúiseamh Poiblí	Office of the Director of Public Prosecutions	01/07/2005	20/04/2010
An Chomhairle Ealaíon	The Arts Council	01/07/2005	
Oifig an Ombudsman & Oifig an Choimisinéara Faisnéise	Office of the Ombudsman & Office of the Information Commissioner	01/07/2005	
Coiste Gairmoideachais Chontae Dhún na nGall	County Donegal Vocational Educational Committee	01/07/2005	22/09/2009
Údaráis Áitiúla Chiarraí	Kerry Local Authorities	26/07/2005	26/10/2010
An tSeirbhís Chúirteanna	The Courts Service	31/07/2005	
Údaráis Áitiúla Chontae Phort Láirge	Waterford County Local Authorities	01/08/2005	
An Roinn Comhshaoil, Pobail & Rialtais Áitiúil **	Department of the Environment, Community & Local Government	15/08/2005	20/07/2009
Údaráis Áitiúla Chontae na Gaillimhe	County Galway Local Authorities	23/08/2005	
Roinn an Taoisigh	Department of the Taoiseach	01/09/2005	21/12/2009
Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte, Limistéar an Iarthair	Health Service Executive, Western Area	01/09/2005	
Ollscoil na hÉireann, Má Nuad	National University of Ireland,	19/09/2005	

	Maynooth		
Institiúid Teicneolaíochta na Gaillimhe-Maigh Eo	Galway-Mayo Institute of Technology	28/09/2005	
Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim	Office of the Revenue Commissioners	01/10/2005	
Ollscoil na hÉireann, Gaillimh	National University of Ireland, Galway	01/10/2005	
Údarás Áitiúla Dhún na nGall	Donegal Local Authorities	01/10/2005	01/07/2010
An tSeirbhís um Cheapacháin Phoiblí	Public Appointments Service	03/10/2005	
An Roinn Oideachais & Scileanna	Department of Education & Skills	01/12/2005	
An Roinn Airgeadais	Department of Finance	01/02/2006	
Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath	Dublin City University	03/04/2006	
Seirbhís Oideachais Chontae Chiarraí	Kerry Education Service	15/05/2006	25/10/2010
An Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara	Department of Agriculture, Food and the Marine	01/06/2006	
Ollscoil Luimnigh	University of Limerick	01/06/2006	29/12/2009
An Roinn Dlí agus Cirt agus Comhionannais	Department of Justice and Equality	30/06/2006	
Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath	Dublin City Council	13/07/2006	
Coiste Gairmoideachais Chontae na Gaillimhe	County Galway Vocational Education Committee	01/08/2006	28/06/2010
Óglaigh na hÉireann	The Defence Forces	01/09/2006	22/12/2010
Comhairle Cathrach na Gaillimhe	Galway City Council	01/09/2006	23/12/2009
Údarás Áitiúla na Mí	Meath Local Authorities	01/09/2006	
Údarás Áitiúla Fhine Gall	Fingal Local Authorities	01/10/2006	
An Roinn Cumarsáide, Fuinnimh & Acmhainní Nádurtha	Department of Communications, Energy & Natural Resources	02/10/2006	
An Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála	Department of Foreign Affairs and Trade	01/12/2006	
Banc Ceannais na hÉireann	Central Bank of Ireland	01/12/2006	

Coláiste na hOllscoile, Corcaigh	University College Cork	01/12/2006	
Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas	South Dublin County Council	20/12/2006	
Údaráis Áitiúla Mhaigh Eo	Mayo Local Authorities	22/12/2006	
Comhairle Contae Liatroma	Leitrim County Council	01/01/2007	
An Bord Seirbhísí Ríomhaire Rialtais Áitiúil	Local Government Computer Services Board	02/01/2007	
An Roinn Cosanta	Department of Defence	26/02/2007	25/10/2010
Oifig an Choimisinéara Cosanta Sonraí	Office of the Data Protection Commissioner	01/04/2007	18/10/2010
An tÚdarás Clárúcháin Maoine	Property Registration Authority	02/04/2007	
An Foras Riaracháin	Institute of Public Administration	10/04/2007	
Coimisiún Forbartha an Iarthair	Western Development Commission	10/04/2007	
An Bord Seirbhísí Bainistíochta Rialtais Áitiúil	Local Government Management Services Board	23/04/2007	
An Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt	Department of Transport, Tourism and Sport	30/04/2007	
Coiste Gairmoideachais Chathair Chorcaí	Cork City Vocational Education Committee	30/04/2007	
Oifig na nOibreacha Poiblí	Office of Public Works	08/05/2007	
An Bord um Chúnamm Dlíthiúil	Legal Aid Board	28/05/2007	
An Roinn Coimirce Sóisialaí	Department of Social Protection	01/06/2007	
Coiste Gairmoideachais Chathair na Gaillimhe	Galway City Vocational Education Committee	01/06/2007	
Údaráis Áitiúla Thiobraid Árann Thuaidh & Comhchoiste Leabharlann Chontae Thiobraid Árann	North Tipperary Local Authorities & County Tipperary Joint Libraries Committee	01/06/2007	
Oifig an Ard-Aighne; Oifig na nDréachtóirí Parlaiminte don Rialtas; Oifig an Phríomh-Aturnae Stáit	Office of the Attorney General; Office of the Parliamentary Counsel to the Government; Chief State Solicitor's Office	20/06/2007	18/10/2010
Comhairle Contae Dhún Laoghaire-	Dún Laoghaire-Rathdown County	01/07/2007	

Ráth an Dúin	Council		
Údaráis Áitiúla an Chláir	Clare Local Authorities	20/08/2007	
An Bord Pleanála	An Bord Pleanála	01/09/2007	29/8/2011
Institiúid Teicneolaíochta Leitir Ceanainn	Letterkenny Institute of Technology	26/09/2007	
Coiste Gairmoideachais Chathair Bhaile Átha Cliath	City of Dublin Vocational Education Committee	01/10/2007	15/11/2010
Údaráis Áitiúla Chorcaí	Cork Local Authorities	01/10/2007	
Comhairle Cathrach Luimnigh	Limerick City Council	01/10/2007	
Údaráis Áitiúla Ros Comáin	Roscommon Local Authorities	01/10/2007	
Údaráis Áitiúla na hIarmhí	Westmeath Local Authorities	01/10/2007	
Comhairle Cathrach Chorcaí	Cork City Council	31/10/2007	
Coláiste Oideachais Eaglais na hÉireann	Church of Ireland College of Education	01/11/2007	
An Phríomh-Oifig Staidrimh	Central Statistics Office	05/11/2007	
Údaráis Áitiúla Lú	Louth Local Authorities	20/11/2007	
Teagasc	Teagasc	01/01/2008	
An Foras Áiseanna Saothair (FÁS)	The Training and Employment Authority (FÁS)	02/01/2008	
An Crannchur Náisiúnta	The National Lottery	02/01/2008	
Comhairle Contae Luimnigh	Limerick County Council	01/02/2008	
An Coimisiún Reifrinn	The Referendum Commission	06/03/2008	
Bord Soláthair an Leictreachais	Electricity Supply Board	17/03/2008	
An tÚdarás um Ard-Oideachas	Higher Education Authority	01/06/2008	
Údaráis Áitiúla Chontae Mhuineacháin	Monaghan Local Authorities	01/06/2008	
Comhairle Cathrach Phort Láirge	Waterford City Council	01/06/2008	
Leabharlann Chester Beatty	Chester Beatty Library	15/06/2008	
Údaráis Áitiúla an Longfoirt	Longford Local Authorities	01/07/2008	

An Bord um Fhaisnéis do Shaoránaigh	Citizens Information Board	07/07/2008	
Oifig an Stiúrthóra um Fhorfheidhmiú Corparáideach	Office of the Director of Corporate Enforcement	14/07/2008	
Údaráis Áitiúla Chontae Chill Dara	Kildare Local Authorities	08/09/2008	
Coiste Gairmoideachais Chontae Bhaile Átha Cliath	County Dublin Vocational Education Committee	01/10/2008	
Údaráis Áitiúla Cheatharlach	Carlow Local Authorities	01/10/2008	
Oifig an Ard-Reachtair Cuntas & Ciste	Office of the Comptroller & Auditor General	19/01/2009	
Coiste Gairmoideachais Chontae Chorcaí	County Cork Vocational Education Committee	01/02/2009	
An Binse Comhionannais	The Equality Tribunal	01/02/2009	
Gailearaí Náisiúnta na hÉireann	National Gallery of Ireland	01/03/2009	
Bord Scannán na hÉireann	Irish Film Board	27/04/2009	
An Garda Síochána	An Garda Síochána	28/05/2009	
Údaráis Áitiúla Chill Mhantáin	Wicklow Local Authorities	25/05/2009	
An Oifig um Chlárú Cuideachtaí & Clárlann na gCara-Chumann	Companies Registration Office & Registry of Friendly Societies	26/05/2009	
Coiste Gairmoideachais Chontae an Chláir	County Clare Vocational Education Committee	01/07/2009	
Foras na Mara	Marine Institute	06/07/2009	
Údaráis Áitiúla Chontae an Chabháin	Cavan Local Authorities	20/07/2009	
Comhairlí Contae & Cathrach Chill Chainnigh	Kilkenny County & City Councils	10/08/2009	
Údaráis Áitiúla Laoise	Laois Local Authorities	01/12/2009	
An Roinn Sláinte	Department of Health	15/12/2009	
Coláiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath	Trinity College Dublin	01/01/2010	
Údaráis Áitiúla Loch Garman	Wexford Local Authorities	11/01/2010	

Údaráis Áitiúla Shligigh	Sligo Local Authorities	28/07/2010	
Institiúid Teicneolaíochta Thrá Lí	Institute of Technology Tralee	18/10/2010	
Institiúid Teicneolaíochta Dhún Dealgan	Dundalk Institute of Technology	18/10/2010	
An Roinn Post, Fiontar agus Nuálaíochta **	Department of Jobs, Enterprise & Innovation	25/10/2010	

* Ag deireadh na bliana reatha ní raibh aon scéim teanga daingnithe don Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta ach bhí aighneachtaí á lorg d'ullmhú na scéime.

At the end of the current year the Department of Arts, Heritage and the Gaeltacht did not have a confirmed language scheme but submissions had been requested as part of the process to prepare that scheme.

** Ar an 26 Lúnasa 2011, d'iarr an tAire Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta ar na comhlachtaí poiblí seo leasuithe a mholadh ar na scéimeanna teanga atá daingnithe i gcomhréir le fo-alt 16 d'Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003.

On August 26th 2011, the Minister for Arts, Heritage and the Gaeltacht asked these public bodies to propose amendments to the confirmed language schemes in accordance with subsection 16 of the Official Languages Act 2003.

Dréachtscéimeanna le daingniú / Draft Schemes to be confirmed

An Chéad Scéim / First Scheme

Ainm an Chomhlachta Phoiblí	Name of Public Body	Dáta an Fhógra / Date Notice Issued	Tréimhse ó Dháta an Fhógra (míonna) / Period Elapsed from Date of Notice (months)
Údaráis Áitiúla Thiobraid Árann Theas	South Tipperary Local Authorities	30/07/2006	65
An Ceoláras Náisiúnta	National Concert Hall	21/09/2006	63
Amharclann na Mainistreach (An Chuideachta Amharclann Náisiúnta Teoranta)	Abbey Theatre (National Theatre Society Ltd.)	21/09/2006	63

An tÚdarás Comhionannais	Equality Authority	21/09/2006	63
An Coimisiún um Scrúduithe Stáit	State Examinations Commission	21/09/2006	63
Institiúid Teicneolaíochta Thamhlachta	Institute of Technology, Tallaght	21/09/2006	63
Leabharlann Náisiúnta na hÉireann	National Library of Ireland	27/09/2006	63
Ard-Mhúsaem na hÉireann	National Museum of Ireland	27/09/2006	63
Suirbhéireacht Ordanáis Éireann	Ordnance Survey Ireland	27/09/2006	63
An Chomhairle Oidhreachta	Heritage Council	27/09/2006	63
Údarás Áitiúla Uíbh Fhailí	Offaly Local Authorities	10/06/2007	63
Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte	Health Service Executive	10/06/2007	63
An Post	An Post	10/02/2009	35
Coláiste na hOllscoile, Baile Átha Cliath	University College Dublin	10/02/2009	35
Institiúid Teicneolaíochta Chorcaí	Institute of Technology, Cork	10/02/2009	35
Institiúid Teicneolaíochta Bhaile Átha Cliath	Institute of Technology, Dublin	10/02/2009	35
Oifig Thithe an Oireachtais	Office of the Houses of the Oireachtas	11/09/2009	28
Institiúid Teicneolaíochta Shligigh	Institute of Technology, Sligo	05/10/2009	27
Institiúid Teicneolaíochta Bhaile Átha Luain	Institute of Technology, Athlone	05/10/2009	27
Institiúid Teicneolaíochta Phort Láirge	Institute of Technology, Waterford	05/10/2009	27
Coiste Gairmoideachais Chontae Chill Dara	County Kildare Vocational Education Committee	05/10/2009	27
Coiste Gairmoideachais Chontae Chill Mhantáin	County Wicklow Vocational Education Committee	05/10/2009	27
Coiste Gairmoideachais Chontae na Mí	County Meath Vocational Education Committee	05/10/2009	27
Coiste Gairmoideachais Chontae Mhaigh Eo	County Mayo Vocational Education Committee	05/10/2009	27
Raidió Teilifís Éireann	Raidió Teilifís Éireann	05/10/2009	27

An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta	National Roads Authority	05/10/2009	27
An Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe	Department of Public Expenditure and Reform	26/8/2011	4
An Roinn Leanaí agus Gnóthaí Óige	Department of Children and Youth Affairs	26/8/2011	4

Dréachtscéimeanna le daingniú / Draft Schemes to be confirmed

An Dara Scéim / Second Scheme

Ainm an Chomhlachta Phoiblí	Name of Public Body	Dáta Scéim in éag* Date Scheme Expires*	Tréimhse (míonna) ón Dáta Éaga / Period (months) from Date Expired
Oifig an Uachtaráin	Office of the President	27/04/2008	44
Oifig an Ombudsman & Oifig an Choimisinéara Faisnéise	Office of the Ombudsman & Office of the Information Commissioner	30/06/2008	42
An Chomhairle Ealaíon	The Arts Council	30/06/2008	42
An tSeirbhís Chúirteanna	The Courts Service	30/07/2008	41
Údarás Áitiúla Chontae Phort Láirge	County Waterford Local Authorities	31/07/2008	41
Údarás Áitiúla Chontae na Gaillimhe	County Galway Local Authorities	22/08/2008	40
Ollscoil na hÉireann, Má Nuad	National University of Ireland, Maynooth	18/09/2008	39
Institiúid Teicneolaíochta na Gaillimhe-Maigh Eo	Galway-Mayo Institute of Technology	27/09/2008	39
Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim	Office of the Revenue Commissioners	30/09/2008	39
Ollscoil na hÉireann, Gaillimh	National University of Ireland, Galway	30/09/2008	39
An tSeirbhís um Cheapacháin	Public Appointments Service	02/10/2008	39

Phoiblí			
An Roinn Oideachais & Scileanna	Department of Education & Skills	30/11/2008	37
An Roinn Airgeadais	Department of Finance	31/01/2009	35
Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath	Dublin City University	02/04/2009	33
An Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara	Department of Agriculture, Food and the Marine	31/05/2009	31
An Roinn Dlí agus Cirt agus Comhionannais	Department of Justice and Equality	29/06/2009	30
Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath	Dublin City Council	12/07/2009	30
Údaráis Áitiúla na Mí	Meath Local Authorities	31/08/2009	28
Údaráis Áitiúla Fhine Gall	Fingal Local Authorities	30/09/2009	27
An Roinn Cumarsáide, Fuinnimh & Acmhainní Nádirtha	Department of Communications, Energy & Natural Resources	01/10/2009	27
Banc Ceannais na hÉireann	Central Bank of Ireland	30/11/2009	25
An Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála	Department of Foreign Affairs and Trade	30/11/2009	25
Ollscoil na hÉireann, Corcaigh	University College Cork	30/11/2009	25
Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas	South Dublin County Council	19/12/2009	24
Údaráis Áitiúla Mhaigh Eo	Mayo Local Authorities	21/12/2009	24
Comhairle Contae Liatroma	Leitrim County Council	31/12/2009	24
An Bord Seirbhísí Ríomhaire Rialtais Áitiúil	Local Government Computer Services Board	01/01/2010	24
An tÚdarás Clárúcháin Maoine	Property Registration Authority	01/04/2010	21
An Foras Riaracháin	Institute of Public Administration	09/04/2010	21
Coimisiún Forbartha an	Western Development	09/04/2010	

Iarthair	Commission		21
An Bord Seirbhísí Bainistíochta Rialtais Áitiúil	Local Government Management Services Board	22/04/2010	20
An Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt	Department of Transport, Tourism and Sport	29/04/2010	20
Coiste Gairmoideachais Chathair Chorcaí	Cork City Vocational Education Committee	29/04/2010	20
Oifig na nOibreacha Poiblí	Office of Public Works	07/05/2010	20
An Bord um Chúnamh Dlíthiúil	Legal Aid Board	27/05/2010	19
An Roinn Coimirce Sóisialaí	Department of Social Protection	31/05/2010	19
Coiste Gairmoideachais Chathair na Gaillimhe	Galway City Vocational Education Committee	31/05/2010	19
Údaráis Áitiúla Thiobraid Árann Thuaidh & Comhchoiste Leabharlann Chontae Thiobraid Árann	North Tipperary Local Authorities & County Tipperary Joint Libraries Committee	31/05/2010	19
Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin	Dún Laoghaire-Rathdown County Council	30/06/2010	18
Údaráis Áitiúla an Chláir	Clare Local Authorities	19/08/2010	16
Institiúid Teicneolaíochta Leitir Ceanainn	Letterkenny Institute of Technology	25/09/2010	15
Údaráis Áitiúla Chorcaí	Cork Local Authorities	30/09/2010	15
Comhairle Cathrach Luimnigh	Limerick City Council	30/09/2010	15
Údaráis Áitiúla Ros Comáin	Roscommon Local Authorities	30/09/2010	15
Údaráis Áitiúla na hIarmhí	Westmeath Local Authorities	30/09/2010	15
Comhairle Cathrach Chorcaí	Cork City Council	30/10/2010	14
Coláiste Oideachais Eaglais na hÉireann	Church of Ireland College of Education	31/10/2010	

			14
An Phríomh-Oifig Staidrimh	Central Statistics Office	04/11/2010	14
Údaráis Áitiúla Lú	Louth Local Authorities	19/11/2010	13
Teagasc	Teagasc	31/12/2010	12
An Foras Áiseanna Saothair (FÁS)	The Training and Employment Authority (FÁS)	01/01/2011	12
An Crannchur Náisiúnta	The National Lottery	01/01/2011	12
Comhairle Contae Luimnigh	Limerick County Council	31/01/2011	11
An Coimisiún Reifrinn	The Referendum Commission	06/03/2011	10
Bord Soláthar an Leictreachais	Electricity Supply Board	17/03/2011	10
An tÚdarás um Ard-Oideachas	Higher Education Authority	01/06/2011	7
Údaráis Áitiúla Chontae Mhuineacháin	Monaghan Local Authorities	01/06/2011	7
Comhairle Cathrach Phort Láirge	Waterford City Council	01/06/2011	7
Leabharlann Chester Beatty	Chester Beatty Library	15/06/2011	7
Údaráis Áitiúla an Longfoirt	Longford Local Authorities	01/07/2011	6
An Bord um Fhaisnéis do Shaoránaigh	Citizens Information Board	07/07/2011	6
Oifig an Stiúrthóra um Fhorfheidhmiú Corparáideach	Office of the Director of Corporate Enforcement	14/07/2011	6
Údaráis Áitiúla Chontae Chill Dara	Kildare Local Authorities	08/09/2011	4
Coiste Gairmoideachais Chontae Átha Cliath	County Dublin Vocational Education Committee	01/10/2011	3
Údaráis Áitiúla Cheatharlach	Carlow Local Authorities	01/10/2011	3
Oifig an Ard-Reachtair Cuntas & Ciste	Office of the Comptroller & Auditor General	19/01/2012	-
Coiste Gairmoideachais Chontae Chorcaí	County Cork Vocational Education Committee	01/02/2012	-
An Binse Comhionannais	The Equality Tribunal	01/02/2012	-

Gailearaí Náisiúnta na hÉireann	National Gallery of Ireland	01/03/2012	-
Bord Scannán na hÉireann	Irish Film Board	27/04/2012	-
An Garda Síochána	An Garda Síochána	28/05/2012	-
Údaráis Áitiúla Chill Mhantáin	Wicklow Local Authorities	25/05/2012	-
An Oifig um Chlárú Cuideachtaí & Clárlann na gCara-Chumann	Companies Registration Office & Registry of Friendly Societies	26/05/2012	-

Dréachtscéimeanna le daingniú / Draft Schemes to be confirmed

An Tríú Scéim / Third Scheme

Ainm an Chomhlachta Phoiblí	Name of Public Body	Dáta Scéim in éag* Date Scheme Expires*	Tréimhse (míonna) ón Dáta Éaga / Period (months) from Date Expired
Oifig an Choimisiúin um Cheapacháin Seirbhíse Poiblí	Office of the Commission for Public Service Appointments	11/5/2012	-

* Nuair a théann scéim “in éag” (fo-alt 15(1) d’Acht na dTeangacha Oifigiúla), fanann forálacha na scéime i bhfeidhm go dtí go ndaingnítear scéim nua (fo-alt 14(3) den Acht).

* When a scheme “expires” (subsection 15(1) of the Official Languages Act), the scheme’s provisions remain in force until a new scheme has been confirmed (subsection 14(3) of the Act).

GEARÁIN

Tháinig méadú 5% le linn na bliana 2011 ar líon na gcásanna nua – ó 700 sa bhliain 2010 go dtí 734 in 2011 – a cuireadh faoi mo bhráid inar chreid daoine den phobal go raibh cúis ghearáin acu de bharr deacrachta nó faidhbe i dtaca le seirbhís a fháil trí Ghaeilge ón státchóras.

Mar a rinneadh sna blianta roimhe seo, fuarthas comhréiteach ar chuid mhór de na gearáin sin tríd an gcóras neamhfhoirmiúil réitithe gearán a fheidhmíonn m’Oifig nó trí chomhairle a chur ar fáil do ghearánaigh. Tá léargas tugtha sa chéad chaibidil eile seo ar roinnt bheag cásanna samplacha a réitíodh ar an mbealach seo. Is mór agam an comhoibriú a fuair m’Oifig agus muid ag déileáil le cásanna ar an mbealach sin. Tá achoimre ar na cásanna nár réitíodh tríd an gcóras neamhfhoirmiúil réitithe gearán agus ar seoladh imscrúduithe foirmiúla ina leith sa chaibidil den Tuarascáil dar teideal “Imscrúduithe”.

Is ceart a rá nár bhain na gearáin ar fad chun na hOifige le linn na bliana le sárú ar dhualgais reachtúla faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 agus, mar a bhí amhlaidh blianta eile, bhain cuid díobh le deacrachtaí agus fadhbanna níos ginearálta a bhain le gnó a dhéanamh trí Ghaeilge le heagraíochtaí stáit.

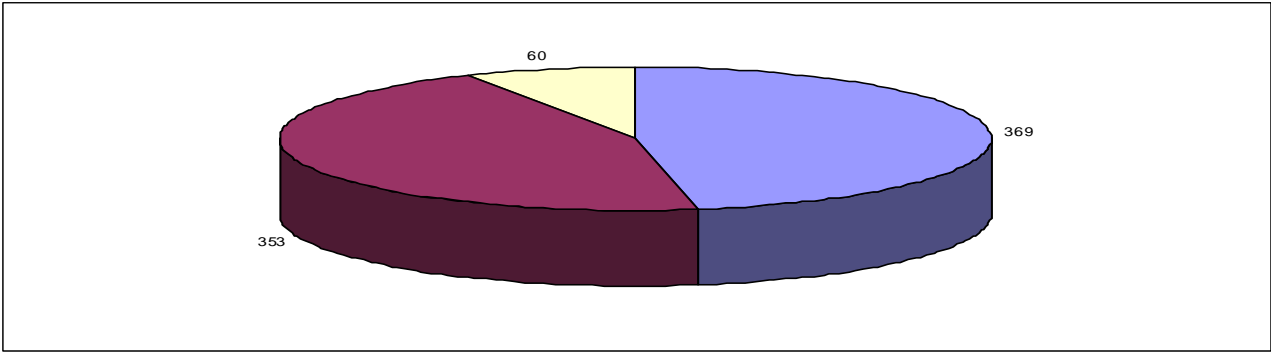
Ó thaobh na tíreolaíochta de, is ó Chontae Bhaile Átha Cliath is mó a tháinig na gearáin arís i mbliana, is é sin 50% de na gearáin. Tháinig líon suntasach gearán freisin ó Chontae na Gaillimhe (12.5%), Contae Chiarraí (6.5%), Contae an Chláir (5.5%), Contae Dhún na nGall (4.5%), agus Contae Chorcaí (4%). Ón nGaeltacht a tháinig 21% de na gearáin agus tháinig an 79% eile ó cheantair lasmuigh den Gaeltacht.

GEARÁIN: DEACRACHTAÍ AGUS FADHBANNA – STAITISTICÍ

Gearáin le linn 2011

Gearáin nua 2011	734
Gearáin tugtha ar aghaidh ó 2010	<u>48</u>
Móriomlán na ngearán – fadhbanna agus deacrachtaí	782

	2010	2011
Comhairle tugtha maidir le gearáin	333	369
Gearáin fiosraithe agus críochnaithe	360	353
Gearáin oscailte ag deireadh na bliana	48	60

Tá analís ar na cásanna éagsúla sna staitisticí agus sna léaráidí seo a leanas:

Céatadán na ngearán de réir cineáil

2010 2011

Foráil de scéim teanga (san áireamh: cártaí aitheantais, suíomh gréasáin agus foirmeacha)

23% 25.9%

Easpa Gaeilge ar chomharthaíocht & stáiseanóireacht

22.5% 19.8%

Easpa Gaeilge ar chomharthaí bóthair

17% 15.7%

Fadhb le hainm agus/nó seoladh i nGaeilge

9% 8.6%

Freagraí i mBéarla ar chumarsáid i nGaeilge

5% 7.5%

Achtacháin eile a bhaineann le stádas nó le húsáid na Gaeilge

4% 7.2%

Bileoga nó ciorcláin i mBéarla amháin

3% 3.3%

Foilseacháin i mBéarla amháin

1.5% 1.8%

Alt 32/33 – Logainmneacha Gaeltachta

2% 1.5%

Alt 8 – Na cúirteanna/Riaradh an cheartais

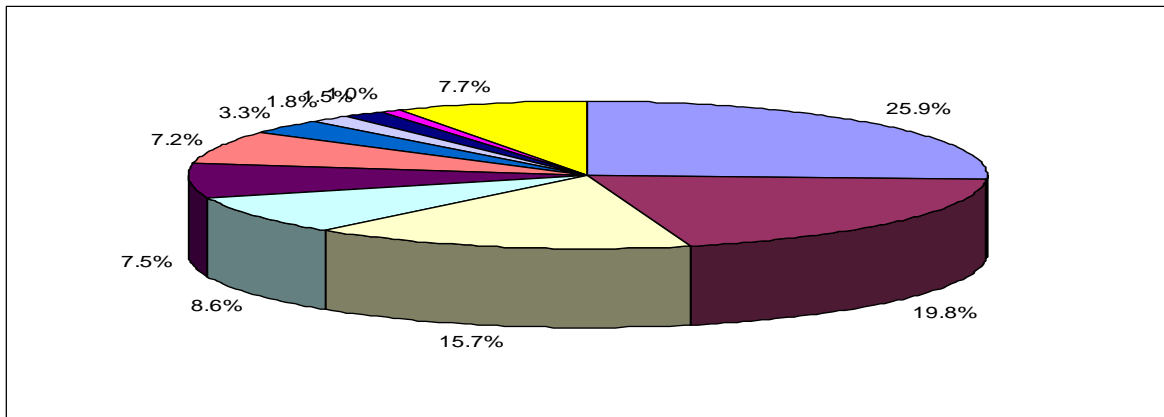
1% 1.0%

Eile (cúiseanna aonair)

12% 7.7%

IOMLÁN

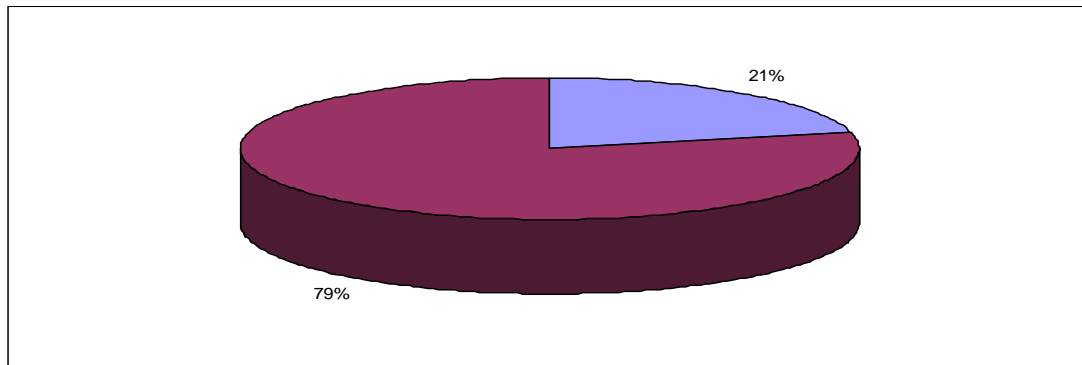
100% 100%

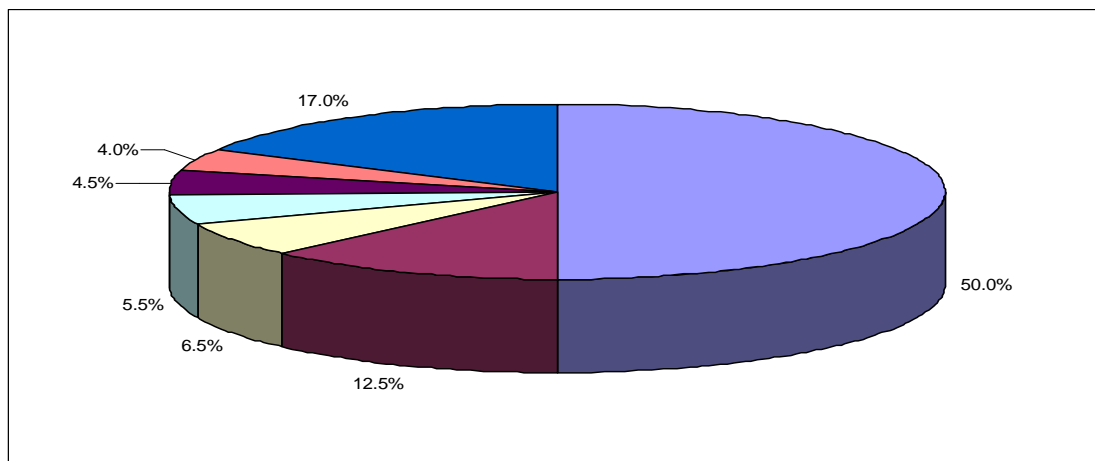
Gearáin: An Ghaeltacht agus lasmuigh den Ghaeltacht

	2010	2011
An Ghaeltacht	18%	21%
Lasmuigh den Ghaeltacht	82%	79%
IOMLÁN	100%	100%

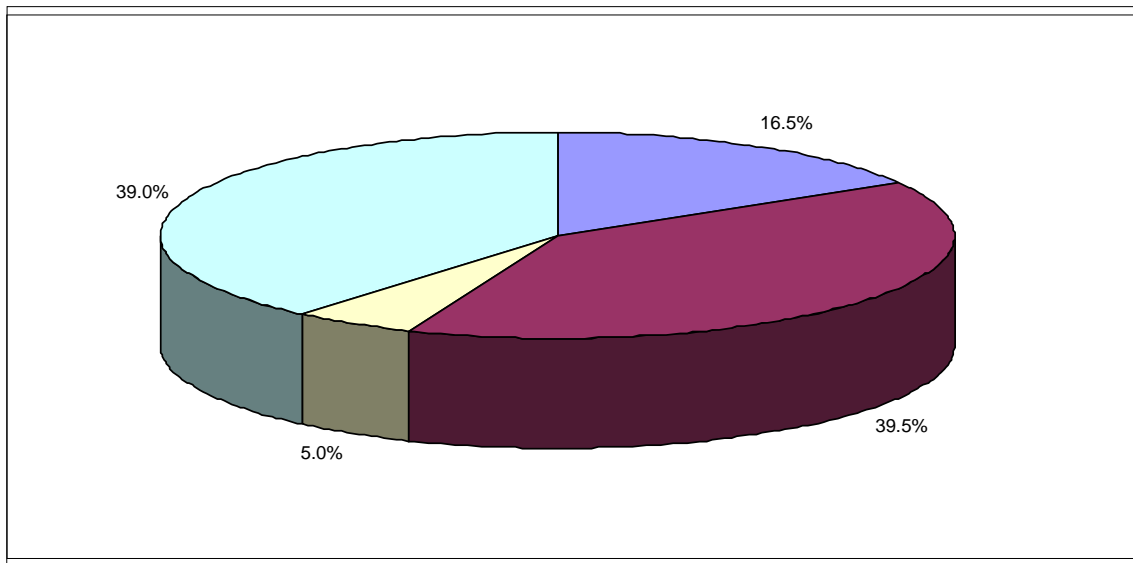
Gearáin de réir contae

	2010	2011
Baile Átha Cliath	41%	50%
Gaillimh	9%	12.5%
Ciarraí	6%	6.5%
An Clár	9.5%	5.5%
Dún na nGall	4%	4.5%
Corcaigh	4%	4.0%
Eile	26.5%	17.0%
IOMLÁN	100%	100%

Gearáin de réir cineál comhlachta phoiblí

	2010	2011
Ranna & oifigí rialtais	12%	16.5%
Údaráis áitiúla	46.5%	39.5%
Údaráis sláinte	3.5%	5.0%
Eagraíochtaí eile stáit	38%	39.0%
IOMLÁN	100%	100%

Staitisticí

Mar a léirítear sna staitisticí thuas, i measc na nithe a ndearnadh gearán fúthu, bhain an chuid ba líonmhaire díobh (25.9%) le cur i bhfeidhm gealltanais a thug comhlachtaí poiblí faoi scéimeanna reachtúla teanga a aontaíodh faoi alt 11 den Acht. Bhí íslíú ó 22.5% go 19.8% ann ar chéatadán na ngearán a bhain le húsáid na Gaeilge ar chomharthaíocht agus ar stáiseanóireacht comhlachtaí poiblí, i gcomhréir leis na Rialacháin faoi fho-alt 9(1) den Acht. Bhí ardú ann ar chéatadán na ngearán a bhain le sárú ar fhorálacha d'achtacháin eile a bhaineann le stádas nó le húsáid na Gaeilge, ó 4% go 7.2%. Ar ndóigh, baineann na gearáin maidir le húsáid na Gaeilge ar chomharthaí tráchta leis an réimse seo chomh maith, ach léirítear an figiúr sin go hiondúil mar fhiúir neamhspleách: 15.7% de na gearáin a bhain le húsáid na Gaeilge ar chomharthaí tráchta – titim bheag ar líon na bliana seo caite. Sa Lámhleabhar do Chomharthaí Tráchta (ar foilsíodh leagan nua de dar dáta Samhain 2010 i mí Feabhra na bliana 2011) a leagtar síos na dualgais atá ar na húdaráis bhóithre i leith úsáid na Gaeilge ar chomharthaí tráchta.

Bhí íslíú beag, go dtí 8.6%, in 2011 ar chéatadán na ngearán maidir le deacrachtaí a bhain le hainm agus seoladh i nGaeilge. Bhain siadsan le hainmneacha agus seoltaí a bheith litrithe go míchruinn i nGaeilge, nó litrithe i mBéarla, nó le córas ríomhaireachta gan a bheith in oiriúint don síneadh fada. Tháinig ardú ar chéatadán na ngearán i dtaca le freagraí I mBéarla ar chomhfhreagras i nGaeilge, ó 5% in 2010 go 7.5% in 2011. Bhí méid áirithe gearán ann chomh maith a bhain le bileoga nó ciorcláin I mBéarla amháin (3.3%) agus le logainmneacha Gaeltachta (1.5%).

Tugtar léargas sa chéad chaibidil eile ar chuid bheag de na hábhair a cuireadh faoi mo bhráid agus a réitíodh tríd an gcóras neamhfhoirmiúil réitithe gearán a fheidhmíonn m'Oifig.

CÁSANNA SAMPLACHA

Réitítear formhór na ngearán a chuirtear i láthair Oifig an Choimisinéara Teanga trí chóras neamhfhoirmiúil réitithe gearán a fheidhmíonn an Oifig. Tugtar léargas anseo ar shamplaí de roinnt bheag de na hábhair a réitíodh ar an mbealach seo.

- Dhearbhaigh údarás áitiúil i gcontae ina bhfuil limistéar Gaeltachta go mbainfí úsáid as leaganacha oifigiúla Gaeilge de logainmneacha Gaeltachta seachas leaganacha neamhoifigiúla Béarla.
- Leasaigh comhlacht poiblí dearadh a chuid ticéid taistil le leagan amach dátheangach a chur orthu le cloí le dualgas reachtúil teanga, agus cinneadh na ticéid sin a úsáid nuair a bheadh an stoc reatha ídithe.
- Mheabhraigh comhlacht poiblí dá fhoireann go raibh sé i gcoinne pholasaí na heagraíochta seoltaí i mBéarla a scríobh os cionn seoltaí i nGaeilge ar chlúdaigh litreach a bheadh le seachadadh chuig daoine den phobal.
- Leasaíodh comhartha tráchta de chuid údarás áitiúil ar a raibh an téacs seo a leanas i nGaeilge: ‘Cosc Anlontrail Ach Amháin Feithiclé Earral Amháin’.
- Ghlac comhlacht poiblí leis gur sárú reachtúil a bhí ann leagan Béarla amháin d’fhoirmeacha a thairiscint don phobal i gcoitinne nuair a bhí sé geallta ina scéim teanga go dtairgfí go gníomhach rogha foirme i nGaeilge nó i mBéarla don phobal, agus rinneadh na socrúithe cuí chuige sin.
- Eisíodh teastas báis leasaithe i gcás inar lorg clann leagan dátheangach, Gaeilge agus Béarla, in áit leagain i mBéarla amháin.
- Chuir roinn rialtais deis ar fáil don phobal i gcoitinne iarratas a dhéanamh trí Ghaeilge i gcomórtas ar líne a bhí á reachtáil aici ar a suíomh gréasáin.
- Ceartaíodh comhartha ar bhóthar náisiúnta ar ar tugadh ‘Gach sa Lana’ mar Ghaeilge ar ‘Get in Lane’.
- Cuireadh ábhar don ‘Tionscadal Mata’ ar fáil i nGaeilge le freastal ar scoileanna Gaeilge agus Gaeltachta.
- Dhearbhaigh comhlacht poiblí go mbeadh inniúlacht sa Ghaeilge ina riachtanas i gceapadh treoraithe sealadacha d’ionaid a bhí faoina chúram sa Ghaeltacht ón mbliain 2012 ar aghaidh.
- Cuireadh leagan Gaeilge de chiorclán tábhachtach oideachais do scoileanna ar fáil cé go raibh moill coicíse air i ndiaidh an leagain Bhéarla.
- Dhaingnigh rannóg de chuid roinn rialtais córas le cinntiú nach trí Bhéarla a d’fhreagrófaí cumarsáid i scríbhinn i nGaeilge agus nach mbeadh aon chuid de sheoladh duine á aistriú go Béarla feasta acu.
- Chuir údarás áitiúil in airde leaganacha dátheangacha d’ainmplátaí do bhóithre in eastát tithíochta in áit ainmplátaí a bhí i mBéarla amháin roimhe sin.
- Ghabh comhlacht poiblí leithscéal de bharr gur theip air a dhualgais reachtúla teanga a chomhlíonadh trí chora poist leictreonacha a sheoladh i mBéarla amháin chuig a chuid custaiméirí ar fad, ar a n-áirítear iadsan a bhí cláraithe lena gcuid gnó a dhéanamh trí Ghaeilge, agus atheisíodh an chumarsáid go dátheangach.
- Leasaíodh doiciméid ó chomhlacht poiblí inar treoraíodh nach nglacfaí ach i mBéarla amháin le hiarratais ar thairiscintí agus ceadaíodh iarratais a dhéanamh i nGaeilge chomh maith.
- Thug comhlacht poiblí le fios go raibh a chóras ríomhaireachta curtha in oiriúint le hadmhálacha dátheangacha a eisiúint in áit na n-admhálacha aonteangacha a bhí á n-eisiúint go dtí sin.

- Cheadaigh roinn rialtais síneadh ama le glacadh le haighneachtaí ón bpobal le linn próiseas comhairliúcháin de bharr moille le soláthar leagan Gaeilge de na moltaí a bhí le breithniú ag an bpobal I gcoitinne.
- Ghlac comhlacht poiblí leithscéal as comharthaíocht nua i mBéarla amháin a chur in airde i gceantar Gaeltachta agus chuir sé comharthaíocht dhátheangach ina háit.
- Eisíodh pas ar a raibh leagan Gaeilge d’ainm duine nuair a tugadh an cruthúnas cuí ar úsáid rialta an leagain sin den ainm.
- Leasaigh comhlacht poiblí córas billí leictreonacha a d’fhág go raibh na leaganacha Gaeilge inléite ag custaiméirí a roghnaigh an teanga sin dá gcuid gnóthaí.
- Athraíodh ar ais go Gaeilge ainm agus sloinne duine i mbunachar sonraí comhlachta phoiblí tar éis dó leaganacha Béarla a chumadh chun an duine sin a chlárú gan cead ná údarás ón ngearánach.
- Chinn údarás áitiúil leasuithe a dhéanamh ar a chóras idirghníomhach leictreonach le billí a íoc nuair a athraíodh an leagan dátheangach a bhíodh aige go córas aonteangach Béarla le linn nuashonrú a bheith á dhéanamh air.
- Chuir údarás áitiúil 190 comhartha bóthair dátheangach in airde in áit comharthaí a bhí i mBéarla amháin roimhe sin le teacht leis na teoracha sa Lámhleabhar do Chomharthaí Tráchta.
- Chuir roinn rialtais leagan Gaeilge ar fáil de sheirbhís idirghníomhach ar líne in áit na seirbhíse i mBéarla amháin a bhí seolta aici mar go raibh gealltanús tugtha aici ina scéim teanga go mbeadh a leithéid de sheirbhís nua ar fáil go dátheangach.
- Cuireadh bail foirne in údarás áitiúil ar an eolas go raibh fáil acu ar admhálacha i nGaeilge le heisiúint chuig custaiméirí a bhí ag plé leo sa teanga sin.
- Eagraíodh cruinniú trí Ghaeilge idir ionadaithe thar ceann roinn rialtais agus grúpa feachtais sa Gaeltacht.
- Ghlac údarás áitiúil leithscéal le gearánach nár cuireadh seirbhís I nGaeilge ar fáil dó nuair a thug sé cuairt ar oifig dá chuid agus meabhraíodh don fhoireann ansin na dualgais a bhí orthu i dtaca le seirbhís trí Ghaeilge a thairiscint.
- D’athraigh comhlacht poiblí comharthaí éagsúla a bhí míchruinn ó thaobh na Gaeilge de, mar shampla, cuireadh an focal ‘Cóistí’ in áit ‘Cóicthe’ agus ‘Clárú’ in áit ‘Sinim’.
- Aimsíodh comhréiteach le comhlacht poiblí a raibh leaganacha Béarla de logainmneacha Gaeltachta na tíre in úsáid aige mar réamhshocrú i mbunachar sonraí, agus tugadh deis do dhaoine an leagan Gaeilge dá seoladh a úsáid de rogha ar an leagan Béarla.
- Ghlac comhlacht poiblí leis gur shárú ar a dhualgais reachtúla corapoist i mBéarla amháin a eisiúint chuig tithe ar fud na tíre le faisnéis a thabhairt d’aicme den phobal i gcoitinne agus dhearbhaigh sé go mbeadh an chumarsáid sin dátheangach feasta.
- Ghlac comhlacht poiblí leis gur sárú a bhí ann ar a dhualgais reachtúla teanga clúdach litreach a úsáid ar a raibh na ceanteidil stáiseanáireachta i mBéarla amháin tráth a raibh an díolúine dhá bhliain d’úsáid seanstoc ídithe, agus socraíodh go mbeadh leaganacha dátheangacha á n-úsáid feasta aige.
- Ghlac údarás áitiúil leis gur cheart go mbeadh comharthaíocht sráide a bhí curtha in airde aige i dtaca le socruithe tráchta do Lá Fhéile Pádraig dátheangach in áit na gcomharthaí i mBéarla amháin a bhí á n-úsáid, agus cuireadh in airde comharthaí breise i nGaeilge leis an gcothromaíocht a chinntiú.
- Dheimhnigh agus chruthaigh roinn rialtais nach de bharr rogha teanga an ghearánaigh (Gaeilge) a bhain moill le próiseáil iarratais uaidh.

- Chinntigh roinn rialtais gur trí Ghaeilge a d'éistfí achomharc ó bhéal a bhí le déanamh ag duine den phobal i gcoinne cinnidh de chuid na roinne sin cé gur trí Bhéarla a freagraíodh cumarsáid scríofa I nGaeilge uaidh, agus gabhadh leithscéal leis faoin sárú reachtúil sin.
- Rinne comhlacht poiblí iniúchadh ar na comharthaí a bhí ar a champas le cinntiú go raibh siad ag teacht leis na riachtanais reachtúla teanga nuair a rinneadh gearán faoi chomharthaí ar leith a bheith i mBéarla amháin.
- Chinntigh roinn rialtais go mbeadh aistritheoir cáilithe á úsáid feasta le litreacha caighdeánacha a aistriú go Gaeilge seachas glacadh le lagiarracht ó bhall foirne ar bheagán Gaeilge.
- Chuir údarás áitiúil picteagraim in airde in áit comhartha aonteangach Béarla agus tagairt á déanamh do pháistí ag trasnú bóthair.
- Ghlac údarás oideachais leis go raibh na forálacha reachtúla á sárú ag stáiseanóireacht dá chuid agus cinntíodh go mbeadh aon stáiseanóireacht a d'ordódh sé as sin amach ag cloí leis na dualgais reachtúla teanga.
- 'Earráid dhaonna' a tugadh mar leithscéal i gcás inar eisigh comhlacht poiblí freagra i mBéarla ar chumarsáid i nGaeilge don chustaiméir céanna den dara bliain as a chéile, tar éis córas nua a bheith curtha i bhfeidhm an bhliain roimhe le cinntiú nach dtarlódh a leithéid.
- Ghlac údarás áitiúil leis go raibh gealltanais a tugadh ina scéim teanga á shárú nuair nach raibh leagan Gaeilge ar fáil de leathanaigh áirithe dá shuíomh gréasáin, agus socraíodh iad sin a sholáthar láithreach.
- Thángthas ar shocrú le húdarás áitiúil gur i nGaeilge nó go dátheangach a chuirfí comharthaí a bhain le dúnadh bóthair do rás bóthair in airde as sin amach.
- Chinntigh comhlacht poiblí go gcuirfí a ainm i nGaeilge i dteannta a ainm i mBéarla ar stáiseanóireacht na heagraíochta le cloí le dualgais reachtúla teanga.
- Dhearbhaigh comhlacht poiblí go n-eiseofaí cora poist chuig gach tuismitheoir i gceantar áirithe go dátheangach feasta.
- Ghlac comhlacht poiblí leis go raibh dualgas teanga a bhí daingnithe i scéim teanga sáraithe aige nuair nár cuireadh leagan Gaeilge de leathanach clárúcháin do chóras ar líne dá chuid ar fáil, agus rinneadh na leasuithe cuí.
- Dhearbhaigh roinn rialtais go gcloíonn sí i gcónaí leis an leagan den seoladh a chuireann an custaiméir ar fáil agus nach ndéantar aistriúchán go Béarla ar sheoltaí Gaeltachta go huathoibríoch.
- Chuir comhlacht trasteorann socruithe cuí in áit le cinntiú gur I nGaeilge a d'fhreagrófaí comhfhreagras sa teanga sin feasta.
- Chuir údarás áitiúil comharthaíocht leictreonach ar fáil i nGaeilge I gceantair Ghaeltachta in áit comharthaíocht leictreonach i mBéarla amháin.
- Ghabh údarás oideachais leithscéal as freagra i mBéarla a eisiúint ar chumarsáid i scríbhinn i nGaeilge agus cuireadh socruithe cuí I bhfeidhm le cinntiú nach dtarlódh sárú den chineál sin ar chearta teanga arís.
- Ghlac údarás sláinte le ceart an duine leagan Gaeilge dá ainm á úsáid nuair a cuireadh fianaise ar fáil gurb é sin an leagan a bhí in úsáid rialta ag an ngearánach.
- D'athraigh roinn rialtais córas le cinntiú gur leagan Gaeilge seachas leagan Béarla d'fhoirm ar leith a bhí á eisiúint go huathoibríoch ar bhonn rialta do chliaint arbh í an Ghaeilge a rogha teanga.
- Ghlac údarás sláinte leis go raibh an reachtaíocht sáraithe aige trí leagan Béarla de chor poist a eisiúint chuig scoileanna ina cheantar feidhme, agus cuireadh leagan Gaeilge ar fáil.
- Cuireadh leagan Gaeilge de shuíomh gréasáin ar fáil mar a bhí geallta i scéim teanga.

- Ghlac comhlacht poiblí leis go raibh dualgas air féin agus ar chuideachta a bhí ag feidhmiú thar a cheann cora poist a bhí á n-eisiúint chuig aicme den phobal i gcoitinne a bheith i nGaeilge nó dátheangach.
- D'aontaigh comhairle contae ábhar breise a chur ar fáil i nGaeilge ar a suíomh gréasáin leis an sprioc a bhí leagtha síos ina scéim teanga a bhaint amach.
- Dhearbhaigh roinn rialtais nach raibh aon fhadhb aici seirbhís I nGaeilge a sholáthar i gceantar áirithe Gaeltachta ach fios a bheith aici gurbh é sin rogha teanga an chustaiméara, agus sholáthair sí sonraí teagmhála do chainteoir dúchais ar a foireann a chuirfeadh an tseirbhís ar fáil.
- Dhearbhaigh roinn rialtais go raibh leagan Gaeilge de chora poist ar fáil don phobal i gcoitinne agus ghlac sí leithscéal gurbh é an leagan Béarla amháin a eisíodh i gceantar áirithe de bharr earráid dhaonna.
- Ghlac comhlacht poiblí leis go raibh dualgas reachtúil air faoina scéim teanga seirbhís idirghníomhach leictreonach a chur ar fáil I nGaeilge agus gealladh go mbeadh sin ar fáil faoi dheireadh Eanáir 2012.
- Dearbhaíodh go raibh córas in áit le go bhféadfaí leagan Gaeilge de thoghairm a iarraidh agus a eisiúint.
- Dhearbhaigh roinn rialtais go raibh seirbhís ar fáil i nGaeilge ó oifig áitiúil agus nach raibh aon bhaint ag rogha teanga an chliant ansin leis an mbealach inar déileáladh leis an duine sin.
- Bhain údarás áitiúil anuas comharthaí i mBéarla amháin a bhí in úsáid i gceartlár ceantar Gaeltachta le linn obair feabhsúcháin ar bhóithre ansin, agus deimhníodh gur cinn dhátheangacha a d'úsáidfeá feasta.

IMSCRÚDUITHE

Is é atá i gceist le himscrúdú ná fiosrúchán oifigiúil a sheoltar ar bhonn foirmiúil, reachtúil de réir na bhforálacha atá in Acht na dTeangacha Oifigiúla. Tá an t-údarás agus na cumhachtaí cuí chuige seo tugtha dom mar Choimisinéir Teanga faoin Acht; baineann sé seo le cásanna inar dóigh liom gur theip ar chomhlachtaí poiblí a ndualgais reachtúla a chomhlíonadh faoin Acht, agus baineann sé fosta le haon achtachán eile a bhaineann le stádas nó le húsáid na Gaeilge.

Is féidir imscrúdú a dhéanamh a bheadh bunaithe ar ghearán ó aon duine, ar iarratas ón Aire Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta, nó ar mo thionscnamh féin.

Is próiseas foirmiúil é an córas imscrúdaithe a thógann cuid mhaith ama agus acmhainní ar an gcomhlacht poiblí atá i gceist agus ar m'Oifig. Dá bhrí sin, is iondúil go ndéantar iarracht an gearán a réiteach ar dtús trí chóras neamhfhoirmiúil réitithe gearán na hOifige.

Tá dualgas reachtúil ar chomhlachtaí poiblí agus ar dhaoine ar leith ar oifigigh de chuid comhlachtaí poiblí iad comhoibriú leis an imscrúdú agus faisnéis nó taifid dá gcuid a bhaineann le hábhar an imscrúdaithe a thabhairt dom. Is iondúil go n-iarrtar tuairisc i scríbhinn maidir leis an ábhar ar an gcomhlacht poiblí chomh maith. Má iarraim ar aon duine ar leith teacht i mo láthair le faisnéis ó bhéal a thabhairt, tá an duine sin i dteideal na ndíolúintí agus na bpríbléidí céanna is atá ag finn é os comhair na hArd-Chúirte.

Forálann an tAcht d'fhíneáil nach mó ná €2,000 agus nó príosúnacht ar feadh téarma nach faide ná 6 mhí a ghearradh ar dhuine a chiontófaí i gcúirt as diúltú comhoibriú le himscrúdú, as loiceadh ina d(h)ualgas comhoibriú le himscrúdú nó as bac a chur le hobair imscrúdaithe.

Is féidir imscrúdú a sheoladh i gcásanna ina líomhnaítear gur theip ar chomhlacht poiblí a dhualgais reachtúla a chomhlíonadh i dtaca le:

- Forálacha díreacha an Achta;
- Rialacháin atá déanta faoin Acht;
- Scéim teanga atá daingnithe faoin Acht;
- Aon fhoráil d'aon achtachán eile a bhaineann le stádas nó le húsáid na Gaeilge.

Ciallaíonn “achtachán” reacht arna dhéanamh nó ionstraim arna déanamh faoi chumhacht a thugtar le reacht.

Tá dualgas reachtúil orm faoin Acht tuarascáil a eisiúint chuig na páirtithe cuí i gcás ina seolaim imscrúdú. Bíonn mo chinneadh i leith an ghearáin agus na moltaí cuí sa tuarascáil sin. Is féidir achomharc a dhéanamh chuig an Ard-Chúirt ar phonc dlí i gcoinne an chinnidh laistigh de cheithre seachtaine.

Seoladh 15 imscrúdú nua le linn 2011. Bhí imscrúdú neamhchríochnaithe amháin ann a tugadh ar aghaidh ó 2010. Mar sin, bhí 16 imscrúdú idir lámha le linn na bliana 2011 agus bhí ceithre cinn acu sin nár críochnaíodh faoi dheireadh na bliana. Dá bhrí sin, tá achoimre ar 12 imscrúdú sa Tuarascáil seo.

Líon na nImscrúduithe	2010	2011
Tugtha ar aghaidh ón mbliain roimhe	1	1
Imscrúduithe seolta	11	15
Iomlán idir lámha	12	16
Tugtha ar aghaidh go dtí an chéad bhliain eile	1	4
Iomlán críochnaithe / scortha	11	12

Is ceart a thuiscint go soiléir nach bhfuil sna hachóimrí seo ar na himscrúduithe ach cuntais ghairide ar chásanna a bhí, in amanna, casta agus teicniúil agus a bhí bunaithe go minic ar argóintí dlíthiúla agus praiticiúla. Achoimrí atá iontu ar na tuarascálacha oifigiúla a eisíodh I nGaeilge faoi réir alt 26 den Acht chuig na páirtithe cuí de thoradh na n- imscrúduithe.

Is sna tuarascálacha oifigiúla sin, agus iontu sin amháin, atá na tuairiscí údarásacha ar na himscrúduithe.

ACHOIMRÍ AR IMSCRÚDUI THE 2011

An Garda Síochána

Léirigh imscrúdú nár chomhlíon an Garda Síochána a ndualgais reachtúla teanga nuair a cuireadh comhaltaí den fhórsa ar stáisiún i gceantar Gaeltachta nach raibh inniúil go leor sa Ghaeilge chun go bhféadfaidís a ndualgais a chomhlíonadh go saoráideach sa teanga sin.

Chinn an t-imscrúdú gur sáraíodh fo-alt 33(2) d'Acht an Gharda Síochána, 2005 lena gcuirtear dualgas ar Choimisinéir an Gharda Síochána, a mhéid is indéanta, a chinntiú gur comhaltaí den fhórsa atá líofa sa Ghaeilge a chuirtear ar dualgas i ndúiche ina bhfuil limistéar Gaeltachta. Sáraíodh freisin gealltanais reachtúil i scéim teanga an Gharda Síochána faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla go mbeadh na cáilíochtaí riachtanacha sa Ghaeilge ag gach comhalta a chuirfí ar dualgas i stáisiúin i gceantair Gaeltachta.

Tháinig an gearánach – ar cainteoir dúchais Gaeilge ón Ghaeltacht é agus arbh í an Ghaeilge a rogha theanga – go dtí stáisiún na nGardaí ar an Bhun Bheag / Doirí Beaga (Gaoth Dobhair), Co. Dhún na nGall thart ar mheán lae ar an 24 Samhain 2010. Cé go raibh an Garda a bhí ar dualgas ansin múinte leis, dúirt sé leis nach raibh aon Ghaeilge aige le go mbeadh ar a chumas an gnó a dhéanamh sa teanga sin.

Nuair a rinne Oifig an Choimisinéara Teanga iarracht an cheist a réiteach go neamhfhoirmiúil, chuir údaráis an Gharda Síochána in iúl nach raibh ach comhalta amháin as naonúr a bhí lonnaithe ansin in ann a dhualgais a chomhlíonadh go saoráideach trí Ghaeilge. Seoladh imscrúdú foirmiúil ag an tráth sin.

Le linn an imscrúdaithe, bhí idir chumarsáid i scríbhinn agus chruinnithe idir Oifig an Choimisinéara Teanga agus lucht bainistíochta sinsearach an Gharda Síochána.

Nuair a tugadh le fios go raibh líon na nGardaí a raibh Gaeilge acu sa stáisiún méadaithe go dtí triúr (agus go mbeadh ceathrar ann go luath ina dhiaidh sin) cinneadh an t-imscrúdú a chur ar leataobh go sealadach I ndeireadh mhí an Aibreáin le deis a thabhairt don Gharda Síochána plean a dhréachtú agus a fheidhmiú le cinntiú go mbainfí amach an sprioc gur Gardaí ag a mbeadh líofacht chuí sa Ghaeilge a bheadh lonnaithe sa stáisiún Gaeltachta sin.

Nuair a chonacthas don Choimisinéir Teanga gur beag dul chun cinn a bhí déanta ar an ábhar seo faoi dheireadh an tsamhraidh, 2011, bheartaigh sé filleadh ar an imscrúdú foirmiúil. Idir an dá linn, bhí deacrachtaí ag an ghearánach chéanna a chuid gnó a dhéanamh trí Ghaeilge cúpla uair sa stáisiún céanna agus ba trí idirghabháil Oifig an Choimisinéara Teanga amháin a socraíodh cruinniú idir é agus Garda le Gaeilge ansin.

Mar chuid den phróiseas imscrúdaithe, seoladh cumarsáid ó Choimisinéir Cúnta de chuid an Gharda Síochána i mí na Nollag 2011 inar dúradh go sonrath maidir le stáisiún Gardaí an Bhuna Bhig/Dhoirí Beaga:

“Tá Coiste an Gharda Síochána um Fheidhmiú na Gaeilge tar éis bualadh leis an gCeannfort sna Gleannta, Contae Dhún na nGall a bhfuil freagracht aige as Stáisiún Garda an Dhúin (Bhun) Bhig chun meas ar an tábhacht a bhaineann le fáil a bheith ar chainteoirí Gaeilge go huile agus go hiomlán. Tá gealltanús tugtha don Choiste go bhfuil cainteoirí Gaeilge a bhfuil inniúlacht acu ar fáil sna ceantair chun gnó a dhéanamh leis an bpobal trí mheán na Gaeilge...”

“Lonnaithe sa Bhun Bheag faoi láthair tá naoi comhaltaí den Garda Síochána. D’éirigh leis na comhaltaí seo pas a fháil sa scrúdú éifeachtúil béil Gaeilge a bhí le déanamh acu i rith an tréimhse traenáil sa Teampall Mór. Anuas air sin, tá tuairim is 100 Garda trasna Roinn Dhún na nGall atá tar éis iad féin a chur ar fáil feidhmiú trí mheán na Gaeilge de réir mar atá gá leis...”

Tagraíodh chomh maith do chomharthaí dátheangacha a bheith ar fáil I stáisiún an Gharda Síochána sa Ghaeltacht chun comhairle a thabhairt go gcuirfí comhalta a bhfuil Gaeilge aige nó aici ar fáil, i gcás nach raibh líofacht ag an Gharda ar dualgas. Tagraíodh d’oiliúint bhreise sa Ghaeilge a sholáthar nuair a bheadh maoiniú ar fáil, agus an riachtanas teanga a chur san áireamh i ndáileadh Gardaí nuair a bheadh deireadh leis an lánchosc ar earcaíocht.

Chonacthas don imscrúdú nár leor ar chor ar bith a raibh sa litir seo le dul i ngleic le croí na faidhbe.

Is léir go n-éilíonn an fhoráil i bhfo-alt 33(2) d’Acht an Gharda Síochána go mbeadh líofacht ar leith sa Ghaeilge ag Gardaí atá ag plé le daoine sa Ghaeltacht ionas go mbeidís ábalta an teanga a úsáid gan deacracht ná stró agus iad ag comhlíonadh a ndualgas:

“Déanfaidh Coimisinéir an Gharda Síochána, a mhéid is indéanta, a chinntiú go mbeidh comhaltaí den Gharda Síochána a bheidh ar stáisiún i ndúiche ina bhfuil limistéar Gaeltachta inniúil go leor sa Ghaeilge chuna chumasú dóibh í a úsáid go saoráideach le linn dóibh a ndualgais a chomhall.” [Fo-alt 33(2) d’Acht an Gharda Síochána.]

Ní foráil úr reachtúil í seo sa mhéid is go raibh a leithéid i gceist I reachtaíocht bhunaidh an Gharda Síochána ó Acht na bliana 1924 i leith. Mura raibh an Coimisinéir chun cloí leis an dualgas seo i gcás nó I gcásanna áirithe, chaithfeadh sé a bheith ábalta a léiriú go ndearna sé iarracht cloí leis “a mhéid is indéanta”, is é sin go ndearna sé iarracht ghníomhach cloí leis agus go raibh sé sin dodhéanta.

Bhí foráil reachtúil teanga eile i gceist anseo freisin – an gealltanais reachtúil a bhí tugtha i bhfo-alt 3.11 de Scéim Teanga an Gharda Síochána, 2009– 2012: “Beidh ag gach pearsanra a leithdháilfear ar stáisiún i gceantair Ghaeltachta na cáilíochtaí riachtanacha sa Ghaeilge, a bheith acu.”

Chonacthas don imscrúdú nár leor ar chor ar bith a mhaíomh gur “éirigh leis na comhaltaí seo pas a fháil sa scrúdú éifeachtúil béil gaeilge a bhí le déanamh acu i rith an tréimhse traenáil sa Teampall Mór”. Bhí an scrúdú sin déanta agus an caighdeán sin bainte amach ag gach Garda den naonúr a bhí lonnaithe ar an Bhun Bheag/Doirí Beaga nuair a tháinig an gearán chun cinn den chéad uair agus admhaíodh go soiléir nach mbeadh ochtar den naonúr sin ábalta déileáil le duine den phobal trí Ghaeilge. Is mór ar fad idir an cumas teanga sin agus an caighdeán a éilíonn fo-alt 33(2) den

Acht: comhaltaí a bheith inniúil go leor sa Ghaeilge chun a chumasú dóibh í a úsáid go saoráideach le linn dóibh a ndualgais a chomhlíonadh.

Ní dhearnadh aon argóint nach raibh dóthain Gardaí ag a raibh an inniúlacht riachtanach sa teanga ar fáil don Choimisinéir i measc an c.13,000 comhalta den fhórsa chun an dualgas reachtúil a chomhlíonadh go hiomlán agus go cuí. Go deimhin, dúradh i dtuairisc chuig an imscrúdú go raibh an fhoráil seo á comhlíonadh ar bhonn 100% sna stáisiúin I nGaeltacht Chonamara, mar shampla.

Níor mheas an t-imscrúdú gur leigheas ar an scéal ach an oiread é tairiscint ar bhreis oiliúna sa Ghaeilge tráth éigin níos deireanaí chun an riachtanas reachtúil a chomhlíonadh.

Mheas an t-imscrúdú gur dócha nach raibh stádas na teanga mar theanga phobail sa Ghaeltacht chomh leochaileach riamh agus atá sí anois agus nach féidir leis an Stát a bheith ag súil leis go mairfidh an Ghaeilge mar a rogha teanga ag an phobal sa Ghaeltacht má leantar ag brú Béarla ar phobal na gceantar sin lena gcuid gnóthaí oifigiúla a dhéanamh.

Tuigeadh freisin go raibh tábhacht ar leith leis an chomhalta den Gharda Síochána mar dhuine údarásach in aon phobal agus gur minic a bhíonn seasamh ag comhaltaí an fhórsa i measc an phobail agus meas orthu.

Thuig an t-imscrúdú go mbíonn an Garda Síochána ag súil go gcloífeadh an pobal i gcoitinne le dlí na tíre agus go raibh dualgas ar an Gharda Síochána féin cloí leis an dlí freisin, ar a n-áirítear na forálacha reachtúla a bhaineann le cúrsaí teanga.

Fuair an t-imscrúdú mar chinneadh fíorais é sa chás seo go raibh comhaltaí den fhórsa gan an inniúlacht riachtanach sa Ghaeilge ar stáisiún i ndúiche ina raibh limistéar Gaeltachta. Cinneadh nár chinntigh Coimisinéir an Gharda Síochána a mhéid is indéanta gur Gardaí ag a raibh an inniúlacht riachtanach Gaeilge a chuirfí ar stáisiún ansin agus, dá bhrí sin, gur sháraigh Coimisinéir an Gharda Síochána an dualgas reachtúil a bhí leagtha air i bhfo-alt 33(2) d’Acht an Gharda Síochána.

Sa bhreis air sin, ó tharla gur lonnaíodh Gardaí gan an líofacht chuí sa Ghaeilge i stáisiún an Bhuna Bhig/Dhoirí Beaga ón uair a daingníodh scéim teanga an fhórsa faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla ar an 28 Bealtaine 2009, fuair an t-imscrúdú mar chinneadh fíorais é gur sháraigh an Garda Síochána an gealltanais reachtúil i bhfo-alt 3.11 den scéim teanga sin freisin.

Ní bhfuarthas aon locht pearsanta ar na Gardaí aonair a bhí curtha ar stáisiún sa dúiche atá i gceist. Ní leosan a bhaineann an sárú reachtúil ach leis na húdaráis a bhí ag feidhmiú thar ceann Choimisinéir an Gharda Síochána agus a chinn iad a lonnú ansin gan an inniúlacht riachtanach sa Ghaeilge a bheith acu.

Mhol an Coimisinéir Teanga go dtógfadh Coimisinéir an Gharda Síochána gach céim riachtanach le cinntiú gur Gardaí atá inniúil sa Ghaeilge a bheadh ar dualgas sa stáisiún ar an Bhun Bheag/Doirí Beaga. Mhol sé go mbeadh géilliúlacht iomlán do na dualgais reachtúla teanga chuí bainte amach ag Coimisinéir an Gharda Síochána a luaithe agus ab fhéidir ar bhonn céimnithe ach, ar a dhéanaí ar fad, laistigh de thréimhse naoi mí fad is a bhaineann sé le stáisiún Gardaí an Bhuna Bhig/Dhoirí Beaga.

Mhol sé nach mbainfí leas as cinneadh agus moltaí an imscrúdaithe mar leithscéal le laghdú nó maolú a dhéanamh ar sholáthar seirbhís chuí phóilíneachta don limistéar atá i gceist. Mhol sé freisin go bhfeidhmeodh an Garda Síochána córas tástála teanga cuí chun líofacht Ghaeilge comhaltaí a mheas tráth a mbeifí ag beartú iad a chur ar stáisiún i ndúiche ina bhfuil limistéar Gaeltachta. Ar deireadh, mhol sé go scrúdódh an Garda Síochána an raibh impleachtaí ag cinneadh an imscrúdaithe seo ó thaobh na ndúichí ar fad de chuid an Gharda Síochána ina bhfuil limistéir Ghaeltachta agus, má bhí, go rachfaí i ngleic leo sin le géilliúlacht do na dualgais reachtúla teanga a chinntiú.

Imscrúdú seolta: 18 Feabhra 2011

Tuarascáil eisiithe: 28 Nollaig 2011

An Roinn Coimirce Sóisialaí

Léirigh dhá imscrúdú éagsúla nár chomhlíon an Roinn Coimirce Sóisialaí go cuí na dualgais reachtúla teanga i dtaca le marcanna bónais a thabhairt d'inniúlacht sa Ghaeilge agus sa Bhéarla i gcomórtais inmheánacha d'ardú céime i gcás beirt oifigeach ainmnithe.

Bunaíodh córas na marcanna bónais as inniúlacht in dhá theanga oifigiúla an Stáit mar mhalairt ar chóras na Gaeilge 'éigeantaí' sa bhliain 1975.

Chreid na gearánaigh sa dá chás seo go raibh siad i dteideal na marcanna bónais mar atá leagtha amach i gclár 43/75 agus 30/90 de chuid na Roinne Airgeadais ach níor bronnadh na marcanna sin orthu. Níor éirigh leo áit a fháil ar na painéil deiridh sna comórtais d'ardú céime agus is agráth sin amháin a raibh an t-ord fiúntais ar na painéil á shocrú a thairg an Roinn na marcanna bónais d'inniúlacht teangacha a cheadú.

Seoladh an chéad imscrúdú ar an gceist seo ag deireadh na bliana 2010, agus an dara ceann i mBealtaine na bliana 2011 le teacht ar chinntí an raibh nó nach raibh dualgais reachtúla teanga á sárú ag an Roinn Coimirce Sóisialaí sa mhéid a líomhnaíodh sna cásanna seo.

Bhí difríocht idir an dá chás a bhí faoi imscrúdú sa mhéid seo: sa chéad chás, bhí scrúdú scríofa mar chéad chéim agus ansin agallamh iomaíoch ina dhiaidh sin: sa dara cás, bhí réamhagallamh iomaíoch i gceist agus ansin agallamh deiridh. Níor chuir an leagan amach difriúil sin aon athrú ar na bunfhíricí mar go ndeirtear go soiléir in alt 4 de chiorclán 30/90: “Beidh feidhm ag na socruithe thuas maidir le gach comórtas teoranta le haghaidh ardú céime cibé acu ar an modh agallaimh nó scrúduithe scríofa a thionólfar iad.”

Ba é seasamh na Roinne nár sháraigh sí dualgais reachtúla teanga mar, dar léi, ní raibh aon riachtanas ann faoina gcaithfeadh ranna rialtais an fhoráil le haghaidh marcanna bónais as inniúlacht teanga a chur i bhfeidhm i gcomórtais inmheánacha; ach, i gcásanna ina mbronnar na marcanna bónais i gcomórtais inmheánacha, go mbronnar iad sa tslí chéanna is a bhronntar iad i gcomórtais idir-rannacha, i.e. na marcanna bónais a thabhairt agus ord an phainéil á shocrú. Tugadh le fios gurbh é sin seasamh na Roinne Airgeadais chomh maith mar a léiríodh i litir dar data an 4 Samhain 2005 chuig Oifig Phearsanra.

Dúirt siad gurb é nós na Roinne “le fada an lá creidiúint a bhronnadh as inniúlacht teanga ar aon dul le forálacha na n-implireacha, ach i gcás líon beag sainchomórtas, m.sh. poist TF nó poist ina n-íoctar líuntas speisialtóra.”

Chuir an Roinn in iúl gur nós léi fógra oifige a eisiúint i gcás gach comórtais inmheánaigh agus go ndaingnítear forálacha agus coinníollacha an chomórtais san fhógra sin, ar a n-áirítear na riachtanais cháiliúcháin, agus an próiseas roghnúcháin, iarratais agus ceapacháin. Thug sí le fios gur réachtáladh gach ceann dá comórtais inmheánacha de réir “Cód Cleachtais: Ceapacháin i bPoist sa Státseirbhís agus sa tSeirbhís Phoiblí”, a d’fhoilsigh an Coimisiún um Cheapacháin Seirbhíse Poiblí.

Cinneadh sna himscrúduithe:

- Go bhfuil riachtanas reachtúil ann faoina gcaithfidh ranna rialtais (an Roinn Coimirce Sóisialaí san áireamh) an fhoráil le haghaidh marcanna bónais as inniúlacht teanga i gclár 43/75 agus 30/90 a chur i bhfeidhm i gcomórtais inmheánacha (caint Laffoy J. agus í ag déileáil go cuimsitheach leis an ábhar seo agus le feidhm chiorcláin 43/75 agus 30/90 in *De Búrca v. An tAire Iompair agus eile* [2006].)
- Go mbeadh sé ultra vires ag an Roinn Coimirce Sóisialaí forálacha I gclár atá eiseithe de bhun agus de bhua na gcumhachtaí a bhronntar faoi alt 17 d’Acht Rialuithe na Stát-Sheirbhíse ar Aire ar leith agus a dhaingníonn ceartha do dhaoine ar leith, a leasú nó a athrú ar a conlán féin le fógra oifige.
- Nach gceadaíonn na clárúcháin chuí na marcanna bónais a theorannú dóibh siúd a ghnóthódh áit ar an bpainéal deiridh.
- Go dtreoraíonn fo-alt 1(d) de chiorclán 43/75 go soiléir go mbeadh eolas “ar an nGaeilge, áfach, ar cheann de na nithe a thabharfar faoi mheas nuair a bheidh oifigigh á roghnú le haghaidh ardú céime”.
- Sa chás nach mbronnar na marcanna bónais ar dhuine atá cáilithe go cuí, go bhfuil ceartha an duine sin á sárú.

Chonacthas don imscrúdú nár leor mar chosaint ag an Roinn go raibh gnás na Státseirbhíse maidir le comórtais le haghaidh ardú céime nó Cód Cleachtais an Choimisiúin um Cheapacháin Seirbhíse Poiblí á leanúint má bhí na nósanna sin ag teacht salach ar fhorálacha reachtúla.

Chinn an t-imscrúdú go raibh dualgas reachtúil ar an Roinn marcanna bónais as inniúlacht sa Ghaeilge agus sa Bhéarla araon a bhronnadh ar na hiarratasóirí seo. Níor bhain aon discréd leis an gceist.

Níor cuireadh inniúlacht na ngearánach sa Ghaeilge san áireamh sa roghnú le haghaidh ardú céime sna comórtais seo. Is sárú é sin ar an dualgas a daingníodh i gCiorcláin 43/75 agus 30/90 agus is sárú ar chearta é freisin nuair a shéantar ar dhuine buntáiste a bhí dlite go reachtúil dó nó di. Mar a chinn Costello J. in *Gilheaney v. the Revenue Commissioners* “when a statute confers a power on a minister to grant a benefit to some person and that power is exercised it also confers a corresponding right on that person to receive the benefit.”

Moladh de thoradh na n-imscrúduithe go ndéanfadh an Roinn athmharcáil ar thorthaí na gcomórtas seo le cinntiú go mbronnfaí na marcanna bónais cuí as inniúlacht sa Ghaeilge agus sa Bhéarla araon ar na gearánaigh agus go bhfaighidís aon bhuntáiste a d’eascródh as an athmharcáil sin.

Moladh freisin go gcinnteodh an Roinn go gcuirfí forálacha na gCiorclán cuí i bhfeidhm go hiomlán feasta i ngach comórtas le haghaidh ardú céime dá cuid.

Anuas air sin, moladh go gcuirfí an tAire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe, an tSeirbhís um Cheapacháin Phoiblí agus an Coimisiún um Cheapacháin Seirbhíse Poiblí ar an eolas faoi fhionnachtana agus moltaí na n-imscrúduithe.

Ní dhearna an Roinn achomharc i gcoinne na gceinntí sin chuig an Ard- Chúirt ar phonc dlí mar a bhí ceadaithe di a dhéanamh. Ach, fós féin, níor cuireadh moltaí na n-imscrúduithe i bhfeidhm. D’fhág sin go raibh sé riachtanach cinneadh na Roinne gan moltaí na n-imscrúduithe a chur i bhfeidhm a thuairisciú do gach Teach den Oireachtas faoi réir na ndualgas a dhaingnítear i bhfo-alt 26(5) d’Acht na dTeangacha Oifigiúla.

Imscrúdú 1 seolta: 22 Nollaig 2010

Tuarascáil 1 eisithe: 21 Márta 2011

Imscrúdú 2 seolta: 20 Bealtaine 2011

Tuarascáil 2 eisithe: 23 Meitheamh 2011

An Coimisiún um Scrúduithe Stáit

Léirigh imscrúdú go bhfuil dualgas reachtúil faoin Acht Oideachais 1998 ar an gCoimisiún um Scrúduithe Stáit leaganacha Gaeilge de scéimeanna marcála a sholáthar do scrúdaitheoirí atá i mbun ceartúcháin ar scrúduithe de chuid an Teastais Shóisearaigh a fhreagraítear trí Ghaeilge.

Seoladh an t-imscrúdú de thoradh gearáin a rinne príomhoide meánscoile nach raibh fáil ar leaganacha Gaeilge de na scéimeanna marcála seo. Bhí siad á soláthar i mBéarla gan cheist do scoileanna a chuireann teagasc trí Bhéarla ar fáil, ach is trí Bhéarla amháin a bhí fáil orthu freisin do scoileanna aitheanta a chuireann teagasc trí Ghaeilge ar fáil.

In imscrúdú sa bhliain 2007, rinneadh fionnachtain gur sárú ar dhualgais reachtúla teanga atá daingnithe san Acht Oideachais 1998 a bhí ann ag an gCoimisiún um Scrúduithe Stáit nuair nach raibh leaganacha Gaeilge de scéimeanna marcála ar fáil le haghaidh scrúduithe de chuid na hArdteistiméireachta a freagraíodh trí Ghaeilge. Ghlac an Coimisiún le cinneadh agus le moltaí an Choimisinéara Teanga in 2007 agus níor lorgaíodh achomharc san Ard-Chúirt ar phonc dlí i gcoinne an chinnidh.

Má bhaineann dualgas reachtúil le soláthar leaganacha Gaeilge de scéimeanna marcála le haghaidh scrúduithe de chuid na hArdteistiméireachta a freagraíodh trí Ghaeilge – agus níl amhras ann ach go mbaineann – is léir go mbaineann an dualgas céanna i gcás scrúduithe an Teastais Shóisearaigh.

Chuir an Coimisiún um Scrúduithe Stáit argóintí chun cinn, inter alia, ag séanadh go bhfuil dualgas reachtúil i gceist anseo, á rá go gcaithfear ceist costais agus acmhainní (idir acmhainní airgeadais agus foirne) a thabhairt san áireamh, agus go mbeadh priacal nó baol suntasach breise i gceist don chóras dá gcaithfí leaganacha Gaeilge de na scéimeanna marcála seo a sholáthar.

Rinne an Coimisiún an cas freisin nach ionann ar chor ar bith an tábhacht a bhaineann le scrúduithe an Teastais Shóisearaigh i gcomparáid le scrúduithe na hArdteistiméireachta agus go gcaitear leo ar bhealaí difriúla. Deimhníodh freisin gur dócha nach fada eile go mbeadh leasuithe an- suntasach á ndéanamh ar scrúduithe an Teastais Shóisearaigh, an córas measúnachta san áireamh.

Chonacthas don imscrúdú go raibh dualgas reachtúil ar an gCoimisiún an tseirbhís taca seo a sholáthar trí Ghaeilge mar go bhfuil sí á soláthar trí Bhéarla agus nach leor na hargóintí éagsúla maidir le hacmhainní, priacal nó eile chun leasú, maolú nó cealú a dhéanamh ar dhualgais reachtúil atá daingnithe le dlí ag Tithe an Oireachtais. Ach tugadh suntas do na hargóintí sin sna moltaí a rinneadh de thoradh an imscrúdaithe.

Bhí na hargóintí dlíthiúla fréamhaithe i léirmhíniú ar na forálacha in alt 7 den Acht Oideachais 1998. Is féidir an cas a dhéanamh go bhfuil discréd ag an Aire Oideachais agus Scileanna maidir le soláthar seirbhísí taca go ginearálta faoi alt 7(1)(a) agus alt 7(2)(a) agus de réir na n-acmhainní atá ar fáil (alt 7(4)(a)(i)). Má chinntear, áfach, seirbhísí taca áirithe a sholáthar faoi na hailt seo, is léir gur dualgas reachtúil é na seirbhísí taca céanna sin a sholáthar trí Ghaeilge faoi alt 7(2)(d).

Mhol an Coimisinéir Teanga go gcinnteodh an Coimisiún um Scrúduithe Stáit go gcloífeadh sé lena dhualgais reachtúla trí leagan cruinn Gaeilge de gach scéim mharcála a sholáthar do scrúdaitheoirí i gcás gach ábhair a fhreagraítear trí Ghaeilge i scrúduithe an Teastais Shóisearaigh agus go gcuirfí ar fáil go poiblí iad ar shuíomh gréasáin an Choimisiún an tráth céanna leis na cinn i mBéarla.

Mar aitheantas ar an gcás a rinne an Coimisiún i dtaca le fadhbanna praiticiúla ach gan dochar don dualgas iomlán a bhaineann le fo-alt 7(2)(d) den Acht Oideachais, rinne an Coimisinéir Teanga moltaí a chiallódh go mbeadh deis ag an gCoimisiún na costais a bhaineann le cloí leis na forálacha reachtúla seo a roinnt in imeacht tréimhse ama.

Mol sé gur “tiontú oifigiúil” a bheadh sa leagan Gaeilge de gach scéim mharcála i gcás nach é an leagan Gaeilge an bunleagan ach go leagfadh an Coimisiún amach prótacal le deacrachtaí a sheachaint sa chás eisceachtúil go mbeadh neamhréiteach idir dhá leagan. Mhol sé, ina theannta sin, go mbeadh na scéimeanna marcála trí Ghaeilge ar fáil mar thús i gcás na n-ábhar sin is coitianta a fhreagraítear trí Ghaeilge: i gcás scrúduithe na bliana 2012, go gcuirfí ar fáil iad do cheithre cinn de na hábhair ar a laghad, agus d’ocht n-ábhar ar a laghad do scrúduithe na bliana 2013 agus gach bliain ina dhiaidh sin go dtí go gcuirfear tús le scrúduithe faoin gcóras nua ar tagraíodh dó.

Imscrúdú seolta: 16 Márta 2011

Tuarascáil eisihte: 15 Iúil 2011

Oifig na nOibreacha Poiblí

Léirigh imscrúdú nár chomhlíon Oifig na nOibreacha Poiblí an dualgas reachtúil teanga atá daingnithe i bhfo-alt 9(1) d’Acht na dTeangacha Oifigiúla i dtaca le húsáid na dteangacha oifigiúla (Gaeilge agus Béarla) ar aon chomharthaí nua a chuirfeadh an eagraíocht sin in airde tar éis an 1 Márta 2009 agus ar stáiseanóireacht nua nach raibh fós ina seilbh ar an dáta sin.

Tháinig sé chun solais, de bharr fiosrúcháin a rinne Oifig an Choimisinéara Teanga mar chuid dá dualgas faireacháin faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla, gur cosúil nach raibh stáiseanóireacht agus comharthaíocht de chuid Oifig na nOibreacha Poiblí ag teacht leis na forálacha reachtúla maidir le húsáid na dteangacha oifigiúla.

Níor ghlac Oifig na nOibreacha Poiblí leis, áfach, gur sháraigh sí na Rialacháin (I.R. Uimh. 391 de 2008) faoi fho-alt 9(1) d’Acht na dTeangacha Oifigiúla.

Daingnítear sna Rialacháin má bheartaíonn comhlacht poiblí, ar nós Oifig na nOibreacha Poiblí, dhá theanga oifigiúla an Stáit – Gaeilge agus Béarla – a úsáid ina gcuid stáiseanóireachta agus comharthaíochta, go gcloífidh siad le leagan amach áirithe maidir le feiceálacht, inléiteacht, méid cló, eolas agus eile. Déantar foráil ar leith go mbeidh tús áite ag an nGaeilge, i.e. “go mbeidh an téacs i nGaeilge ann ar dtús”.

I gcás Oifig na nOibreacha Poiblí bhí tús áite tugtha d’ainm an chomhlachta phoiblí i mBéarla ar stáiseanóireacht agus ar chomharthaíocht nua.

Ní ceadmhach d’Oifig an Choimisinéara Teanga leasú ná maolú ar bith a dhéanamh ar na forálacha reachtúla agus is é gnó na hOifige a chinntiú go gcloíonn comhlachtaí poiblí leo. Dá nglacfaí leis nár ghá cloí leis i gcás Oifig na nOibreacha Poiblí, bheifí ag bunú fasach nár ghá cloí leis in aon chomhlacht poiblí eile.

Rinneadh an argóint gur bunchuid de ghrafaic nó léaráid lógó na hOifige sin a bhí in ainm an chomhlachta phoiblí agus go raibh sé saor ó riachtanais reachtúla teanga dá bharr sin de réir díolúine a bhí ceadaithe i bhfo-alt 9(1) (b)(iv) de na Rialacháin.

Níor ghlac an t-imscrúdú leis an argóint sin mar go raibh foráil sna Rialacháin a thug díolúine ó na dualgais reachtúla teanga d’ainm comhlachta ach amháin sa chás gur comhlacht poiblí a bhí i gceist.

Cé go bhféachfadh daoine áirithe ar an gcás seo mar mhionphointe, tá tábhacht leis mar fhasach agus le cinntiú nach ndéanfaí léirmhíniú míchruinn ar an díolúine a cheadaítear faoi na Rialacháin leis an nGaeilge a fhágáil ar lár ar fad in ainmneacha comhlachtaí poiblí.

Tá tábhacht eile leis – beidh, de bharr na gcúraimí atá ar an eagraíocht, an OPW freagrach as comharthaíocht a sholáthar do chuid mhór comhlachtaí poiblí ar fud na tíre agus tá sé tábhachtach go mbeadh léirmhíniú cruinn ar na forálacha reachtúla teanga ag an eagraíocht sin.

Chinn an Coimisinéir Teanga go gcaithfeadh Oifig na nOibreacha Poiblí cloí leis na Rialacháin reachtúla ach d'iarr sé go mbeifí fíorchúramach nach gcuirfí aon chostas breise ar an eagraíocht lena ngéilliúlacht do na dualgais sin a chinntiú.

Mhol sé an stoc reatha stáiseanóireachta a bhí ina seilbh a úsáid ar fad ar dtús agus na leasuithe maidir le tús áite a thabhairt don leagan Gaeilge d'ainm an chomhlachta phoiblí a thabhairt i bhfeidhm in aon stoc nua agus in aon chomharthaíocht nua nach raibh ordaithe ná i seilbh an chomhlachta ag an tráth sin.

Mhol sé freisin go leasófaí seoladh oifigiúil an chomhlachta phoiblí I nGaeilge ó “Sráid Jonathan Swift Street” go “Sráid Jonathan Swift.”

Imscrúdú seolta: 8 Aibreán 2011

Tuarascáil eisithe: 9 Meitheamh 2011

Comhairle Contae Dhún Laoghaire–Ráth an Dúin

Léirigh imscrúdú gur sháraigh Comhairle Contae Dhún Laoghaire–Ráth an Dúin na dualgais reachtúla teanga atá daingnithe sa Lámhleabhar do Chomharthaí Tráchta nuair a rinneadh logainmneacha i mBéarla amháin a mharcáil ar dhromchla na mbóithre féin i gceantair Áth an Ghainimh, na Céime agus Ghleann Cuilinn.

D'eascair an t-imscrúdú as gearán a rinneadh i mí Dheireadh Fómhair 2010. Treoraíonn an Lámhleabhar do Chomharthaí Tráchta gurb é an t-eolas atá ar na treochoimharthaí tráchta ba cheart a bheith ar dhromchla an bhóthair. Dá bhrí sin, ba cheart go mbeadh sé dátheangach, mar go bhfuil na logainmneacha ar na comharthaí treo dátheangach. Cé nach raibh an dualgas sin sonraithe go beacht sa Lámhleabhar ó 1996, tá an pointe soiléirithe sa leagan is déanaí den Lámhleabhar, áit a ndeirtear “the need to provide bilingual information makes the use of place names on the carriageway impracticable”.

Níor ghlac an Chomhairle leis go raibh a dualgais reachtúla teanga á sárú aici. Mar fhreagra ar an imscrúdú, dúirt an Chomhairle gurb é seasamh na Comhairle nach “ann d'aon cheanglas ginearálta maidir le marcanna bóthair a bheith dátheangach” agus gur chreid an Chomhairle “go bhféadfaí i ndáiríre mearbhall a chur ar thiománaithe” dá mbeadh comharthaí dátheangacha á n-úsáid.

Dúirt an Chomhairle freisin nárbh ionann an t-eolas a bhí ar dhromchla an bhóthair agus an t-eolas ar na réamhfhógraí: “Níl marcanna bóthair, amhail M50 (N), S'FORD, CITY, K'Gobbin á dtaispeáint ar na treochoimharthaí tugtha go luath (advance directional signage). Is é seasamh na Comhairle – cé go mb'fhéidir go sáraíonn na marcanna bóthair go teicniúil an Lámhleabhar do Chomharthaí Tráchta ó tharla nach ‘dtaispeántar an athuair’ orthu an fhaisnéis atá ar na treochoimharthaí ní sháraíonn said Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 ó tharla nach ann d'aon cheanglas go mbeidís dátheangach.”

Chonacthas don imscrúdú gurbh fhíor an méid a bhí á rá ag an gComhairle nach raibh an t-eolas céanna i mBéarla ar dhromchla na mbóithre agus a bhí ar na comharthaí treo i ngach cás agus dá bhrí sin go raibh an mharcáil sin ag teacht salach ar na teoracha sa Lámhleabhar. Ní gnó d'Oifig an Choimisinéara Teanga, áfach, faireachán a dhéanamh ar cheist ghéilliúlacht na Comhairle d'fhorálacha an Lámhleabhair ach amháin fad is a bhaineann sé leis an nGaeilge.

Ní chomhlíonfaí na dualgais trí leagan Gaeilge a dhéanamh de chomharthaí atá cheana féin ag sárú rialacha eile. Ní bheadh i gceist dá thoradh sin ach go mbeadh na rialacháin á sárú in dhá theanga oifigiúla an Stáit. Chonacthas don imscrúdú gur cheart go mbeadh an mharcáil dátheangach agus ag teacht go hiomlán leis an Lámhleabhar do Chomharthaí Tráchtá.

Tá ciall leis an bhforáil sa Lámhleabhar lena moltar gan ach uimhreacha na mbóithre a úsáid I gcásanna áirithe agus má tá logainmneacha le húsáid tá an rogha daingnithe sa Lámhleabhar iad a dhéanamh ar bhonn céimnithe "...the destinations may optionally be staggered..." agus a cheart féin a thabhairt don leagan Gaeilge chomh maith leis an leagan Béarla.

Níor mhol an Coimisinéir Teanga na comharthaí a bhí ann cheana féin agus a bhí ag teacht salach ar an Lámhleabhar do Chomharthaí Tráchtá a leasú láithreach. Bheadh, áfach, athnuachan le déanamh orthu de réir a chéile agus ag an tráth sin mhol sé go ndéanfadh an Chomhairle an deis sin a thapú le cinntiú go mbeidís ag cloí go hiomlán agus go cruinn leis na dualgais reachtúla teanga.

Imscrúdú seolta: 1 Feabhra 2011

Tuarascáil eisihte: 22 Márta 2011

Comhairle Contae na Mí

Léirigh imscrúdú gur sháraigh Comhairle Contae na Mí na Rialacháin faoi fho-alt 9(1) d'Acht na dTeangacha Oifigiúla maidir le húsáid teangacha oifigiúla ar chomharthaíocht nuair a cuireadh comharthaí nua do mhéadair uisce in airde, i mBéarla amháin, i gceantar feidhme na Comhairle. Is de thoradh sé ghearán, cuid acu ón nGaeltacht, a tugadh faoin imscrúdú seo.

D'áitigh Comhairle Contae na Mí don imscrúdú nach comharthaí a bhí anseo chun críche na Rialachán mar nach raibh siad, dar léi, dírithe ar an bpobal. Ba léir gurbh é tuairim na Comhairle go mbeadh réiteach ar an scéal nuair a bheadh "an chuid is mó de na méadair clúdaithe le duilliúr agus as radharc an phobail sa todhchaí".

Thug an Chomhairle le fios gurbh í aidhm na gcomharthaí marcóir a chur ar fáil d'fhoireann na Comhairle seachas eolas a thabhairt don phobal agus nach raibh aon fheiceáil ag an bpobal orthu den chuid is mó. Dúirt an Chomhairle nach raibh na "marcóirí atá lipéadaithe mar ábhar imní don phobal". Cinnte, ba léir go raibh siad ina n-ábhar imní don phobal i bhfianaise na sé ghearán a rinneadh ar an ábhar i gcaitheamh tréimhse ghairid ama.

Tá na Rialacháin maidir le húsáid na dteangacha oifigiúla ar chomharthaíocht (I.R. Uimhir 391 de 2008) soiléir agus, lasmuigh d'eisceachtaí faoi leith, baineann siad le haon chomhartha a chuireann comhlacht poiblí in airde, nó a chuirtear in airde thar a cheann, in aon suíomh.

Ní raibh aon amhras ar an imscrúdú ach gur comharthaí iad na marcóirí seo chun críche na Rialachán. Ní miste a lua arís go bhfuil ceantair Ghaeltachta i limistéar feidhme na Comhairle agus gur cuireadh cuid de na comharthaí i mBéarla amháin in airde sa cheantar sin.

Mhol an Coimisinéir Teanga go n-ullmhódh agus go gcuirfeadh an Chomhairle Contae i bhfeidhm plean leis na comharthaí nua ar fad I mBéarla amháin a leasú le go mbeidís ag teacht leis na forálacha

reachtúla teanga. Mhol an Coimisinéir Teanga freisin go dtabharfaí tús áite i leasú na gcomharthaí sin do na cinn a bhí curtha in airde i limistéir Ghaeltachta.

Gan dochar don dualgas láithreach a bhí i gceist sa chás seo, mhol an t-imscrúdú go dtabharfaí faoin obair ar bhealach céimnithe.

Imscrúdú seolta: 21 Eanáir 2011

Tuarascáil eisithe: 22 Feabhra 2011

Comhairle Contae na Gaillimhe

Léirigh imscrúdú go raibh Comhairle Contae na Gaillimhe ag sárú a dualgas reachtúil teanga toisc go raibh úsáid á baint, thar ceann na Comhairle, as bunachar sonraí ina raibh seoltaí Béarla do cheantair Ghaeltachta. Bhí an bunachar sonraí in úsáid ag Celtic Anglian Water le billí uisce a eisiúint.

Tháinig an fhadhb seo chun solais de bharr gearán a bheith déanta ar ábhar gaolmhar. Tharraing Oifig an Choimisinéara Teanga an cheist anuas leis an gComhairle ar bhonn neamhfhoirmiúil mar chéad chéim i mí Dheireadh Fómhair 2010. Cé go ndearnadh iarracht leanúnach an cheist a réiteach ar feadh breis agus bliain, agus gur tuigeadh go raibh dul chun cinn áirithe á dhéanamh, i ndeireadh na dála níor éirigh leis na hiarrachtaí an cheist a réiteach agus ar an ábhar sin ní raibh de rogha ann ach imscrúdú a sheoladh le teacht ar fhionnachtana agus moltaí sa chás.

Bhí sé daingnithe i scéim teanga na Comhairle, a tháinig i bhfeidhm sa bhliain 2005, go mbainfí úsáid as an Ordú Logainmneacha (Ceantair Ghaeltachta) 2004 chun críocha oifigiúla.

Is mar seo a leanas atá an mhír sin den scéim, 3.11.18: “Bainfidh an Chomhairle úsáid as an tOrdú Logainmneacha (Ceantair Ghaeltachta) 2004 chun críocha oifigiúla agus úsáidfear é mar réamhshocrú i ngach bunachar sonraí agus comhfhreagras de chuid na Comhairle.”

Leagann Acht na dTeangacha Oifigiúla dualgais áirithe reachtúla i leith na teanga ar chomhlachtaí poiblí ach tugtar san áireamh freisin i gcúinsí ar leith na seirbhísí a sholáthraítear go hindíreach thar ceann comhlacht poiblí ag cuideachta nó eile.

Tugtar an sainmhíniú seo a leanas ar ‘seirbhís’ chun críche scéim teanga i bhfo-alt 2(1) d’Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003: “Ciallaíonn ‘seirbhís’ seirbhís arna tairiscint nó arna soláthar (cibé acu go díreach nó go neamhdhíreach) ag comhlacht poiblí don phobal I gcoitinne nó d’aicme den phobal i gcoitinne.”

Ghlac an Chomhairle leis go raibh sárú déanta aici ar dhualgais reachtúla teanga sa chás seo. Is cosúil nach d’aon ghnó, áfach, a rinneadh an sárú sin. Is léir ón tuairisc a sheol an Chomhairle chuig an imscrúdú go raibh iarracht éigin déanta ón tús cloí leis an reachtaíocht ach gur tharla lúb ar lár áit éigin sa chóras.

Mar mhíniú ar an sárú, bhí an méid seo le rá ag an gComhairle: “Cé gur déanadh iarrachtaí ag an tús, nuair a bhí an tseirbhís dhá shocrú suas (fianaise de seo ar fáil má tá sé ábhartha), a chinntiú go raibh an Scéim Teanga agus an reachtaíocht teanga curtha san áireamh sa gConradh le Celtic Anglian Water ag cuimsiú cúrsaí logainmneacha níor déanadh athbhreithniú cheart ar bhunachair sonraí Celtic Anglian maidir le cloí leis an tOrdú Logainmneacha go dtí an bhliain reatha de bharr iomrall

riaracháin. Tá athbhreithniú mhionsonraithe curtha i gcrích sa bhliain reatha bunaithe ar sheoltaí poist agus áit gur léirigh an seoladh billeála go raibh sé lonnaithe sa Ghaeltacht.”

Chinn an t-imscrúdú gur sháraigh an Chomhairle an dualgas reachtúil teanga atá daingnithe i bhfo-alt 18(1) d’Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 maidir le cur i bhfeidhm a scéime teanga, chomh fada is a bhaineann sé le mír 3.11.18 den scéim sin, a bhaineann le húsáid a bhaint as an Ordú Logainmneacha (Ceantair Gaeltachta) 2004 chun críocha oifigiúla, i gcás bhunachar sonraí Celtic Anglian Water atá á úsáid le billí uisce a eisiúint.

Mhol an Coimisinéir Teanga go rachadh an Chomhairle chun cinn le leasú a dhéanamh ar an mbunachar sonraí cuí le deimhin a dhéanamh de gur I nGaeilge a bheidh na logainmneacha Gaeltachta á n-úsáid mar réamhshocrú i gcás Celtic Anglian Water. Mhol sé freisin go mbeadh na socruithe sin curtha i bhfeidhm go hiomlán ag an gComhairle Contae ar a dhéanaí laistigh de thréimhse trí mhí ó dháta na tuarascála.

Imscrúdú seolta: 23 Samhain 2011

Tuarascáil eisithe: 28 Nollaig 2011

Comhairle Contae na hIarmhí

Léirigh imscrúdú gur sháraigh Comhairle Contae na hIarmhí dualgas reachtúil teanga nuair nár chuir sí i bhfeidhm go cuí in am trátha na gealltanais a bhí daingnithe ina scéim teanga maidir le húsáid na Gaeilge ar fhoirmeacha iarratais, ar bhróisiúir agus ar bhileoga eolais agus an láithreán gréasáin.

Tháinig scéim teanga na Comhairle i bhfeidhm ar an 1 Deireadh Fómhair 2007 agus fanann sí i bhfeidhm ar feadh tréimhse trí bliana ón dáta ar daingníodh í nó go dtí go mbeidh scéim nua daingnithe ag an Aire Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta, cibé acu is déanaí.

Mar chuid d’fheidhm faireacháin Oifig an Choimisinéara Teanga, rinneadh iniúchadh ar chomhlíonadh na ndualgas ag deireadh na tréimhse trí bliana den scéim. Tháinig sé chun solais go raibh gealltanais ar leith sa scéim nár chosúil iad a bheith curtha i bhfeidhm go cuí.

Ghlac an Chomhairle leis nár chomhlíon sí cuspóirí 3.1.1, 3.13, 3.42 ná 3.43 dá scéim agus thug sí le fios gur de bharr na timpeallachta eacnamaíche reatha a tharla an teip sin. Maidir leis an ngealltanais go bhfoilseofaí gach ábhar ar an láithreán gréasáin go comhuaineach i nGaeilge agus i mBéarla, bhí an méid seo le rá ag an gComhairle : “Iarraim ort a thabhairt ar aird nach bhfuil sé d’acmhainn ag an gComhairle, laistigh dá hacmhainní daonna, codanna mór faisnéis nó doiciméid shuntasacha a aistriú go Gaeilge ar chaighdeán sásúil. Mar sin, ní mór di acmhainní a chaitheamh ar sheirbhísí aistriúcháin ar conradh leis an bhfeidhm seo a chomhlíonadh.”

Mar réiteach ar an bhfadhb, dúirt an Chomhairle gur smaoinigh sí “ar úsáid a bhaint as Google Translate le foilseachán an láithreán ghréasáin go léir i nGaeilge a éascú.” Fós féin, ghlac an Chomhairle leis “go mbaineann míchruinnis ghramadaí le Google Translate”. Mhol an Chomhairle chomh maith dá n-éireodh léi iarchéimí le cáilíochtaí oiriúnacha a earcú faoi scéim de chuid FÁS, go ndíreofaí ar aistriúchán ar fhoirmeacha, ar bhileoga agus ar aistriúchán a dhéanamh ar “an láithreán gréasáin ar bhonn céimnithe.”

Níor ghlac an t-imscrúdú leis gur feabhas suntasach a bheadh in úsáid Google Translate le leagan Gaeilge den láithreán gréasáin a chruthú. Níl cumas an chórais sin maith a dhóthain ag an bpointe seo le heolas oifigiúil a aistriú go Gaeilge – go deimhin féin, de bharr easnaimh an chórais sin I láthair na huaire, d'fhéadfadh gur masla a bheadh ann dóibh siúd a bheadh ag lorg seirbhíse trí Ghaeilge seachas a mhalairt. Ní féidir glacadh leis, ach an oiread, gur socrú réadúil a bheadh ann a bheith ag brath go hiomlán ar an seans go mbeadh iarchéimí ar fáil ag a mbeadh na cáilíochtaí cuí faoi scéim Socrúchán Oibre FÁS le tabhairt faoin obair ar na foirmeacha nó ar an láithreán gréasáin.

Tá deacrachtaí ann don Chomhairle faoi láthair ó thaobh srianta airgeadais agus acmhainní foirne, ach ní fhágann sin gur féidir neamhaird iomlán a dhéanamh ar dhualgais reachtúla teanga.

Chinn an t-imscrúdú gur theip ar an gComhairle a dualgais faoi fho-alt 18(1) d'Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 a chomhlíonadh go sásúil. Moladh go leagfaí amach plean céimnithe le cinntiú go mbeadh foirmeacha iarratais, bróisiúir agus bileoga eolais ar fáil go dátheangach laistigh d'achar réasúnach ama. Ar mhaithe le laghdú a dhéanamh ar an gcostas, moladh go rachfaí i dteagmháil le húdarais áitiúla eile a bhfuil a leithéid de dhoiciméid ullmhaithe i nGaeilge nó go dátheangach acu cheana féin lena gcead a fháil tarraingt ar a gcuid oibre siúd.

Moladh freisin plean le cinntiú go dtabharfaí faoin obair a bhí de dhíth le láithreán gréasáin dátheangach a chruthú agus go gcuirfí an plean sin I bhfeidhm in imeacht tréimhse ama.

Imscrúdú seolta: 11 Aibreán 2011

Tuarascáil eisithe: 28 Meitheamh 2011

Comhairle Contae Laoise

Léirigh imscrúdú gur sháraigh Comhairle Contae Laoise an dualgas reachtúil teanga atá daingnithe i bhfo-alt 10(a) d'Acht na dTeangacha Oifigiúla nuair a d'fhoilsigh sí Dréachtphlean Forbartha Contae Laoise 2012-2018 i mBéarla amháin. Tháinig sé seo chun solais i mí an Mhárta 2011 le linn phróiseas faireacháin Oifig an Choimisinéara Teanga.

I mí Mheán Fómhair 2010, seoladh litir chuig na húdarais áitiúla inar leagadh amach an dualgas a bhí orthu i dtaca le foilsíú comhuaineach an dréachtphlean contae i nGaeilge agus i mBéarla. Bhí an t-eolas seo ag an gComhairle nuair a chinn sí gan leagan Gaeilge den dréachtphlean a fhoilsíú.

Is próiseas reachtúil é ullmhú dréachtphlean forbartha, agus éilítear go reachtúil go mbeadh an dréachtphlean foilsithe go comhuaineach I nGaeilge agus i mBéarla, agus é sin “d'ainneoin aon achtachán eile...” Ní féidir cás a dhéanamh gur leanadh den phróiseas reachtúil ina iomláine sa chás seo agus, dá bhrí sin, ní féidir barántais a thabhairt faoi bhailíocht an dréachtphlean a raibh costas beagnach €400,000 luaithe leis. Tá an baol ann go bhféadfadh go n-éireodh le dúshlán dlíthiúil mar gur leanadh go feasach de phróiseas a tuigeadh a bheith ag teacht salach ar dhlí na tíre.

Seachas an dréachtphlean a fhoilsíú go comhuaineach i nGaeilge agus I mBéarla, bheartaigh an Chomhairle ar €390,000 a sholáthar d'ullmhú an phlean i mBéarla agus dúirt nárbh acmhainn di leagan Gaeilge a fhoilsíú. Is ceart a lua gur cuireadh airgead an cháiníocóra ar fáil d'fhoilsíú leaganacha dátheangacha den dréachtphlean de réir dualgas reachtúil, seachas leaganacha i mBéarla amháin.

Ghlac an Chomhairle leis ón tús go raibh sárú déanta aici ar dhualgais reachtúla. Thug sí le fios go raibh spriocdháta an-teann leis an dréachtphlean deiridh a fhoilsiú, a phriontáil agus a dháileadh, díreach coicís i ndiaidh di treoir a fháil ó na comhaltaí tofa an dréachtphlean a fhoilsiú agus a chur ar taispeánt go poiblí. Dúirt an Chomhairle go bhfuair sí meastacháin de thart ar €40,000 agus 125 lá oibre don aistriúchán.

Ba léir ón eolas a cuireadh ar fáil go raibh míthuiscint ar an gComhairle faoin méid a bhí le haistriú, ach gur ar údaráis áitiúla eile seachas ar Oifig an Choimisinéara Teanga a lorg sí soiléiriú ar an gceist. Níor ghá ach doiciméid ina bhfuil “tograí beartais phoiblí” a fhoilsiú go comhuaineach i nGaeilge agus i mBéarla. D’fhágfadh sin gur dócha gur idir €12,000 agus €15,000 a bheadh an costas aistriúcháin, beagán le cois 3% de chostas iomlán an tionscadail.

Bheartaigh an Chomhairle leagan Gaeilge den dréachtphlean a chur ar fáil le linn an imscrúdaithe ach tráth a raibh sé rómhall lena dualgais reachtúla a chomhlíonadh go cuí agus tráth ar lú tairbhe a bhí ann d’aon chuid den phobal a mbeadh an Ghaeilge mar rogha teanga acu.

Mhol an Coimisinéir Teanga go gcinnteodh Comhairle Contae Laoise go gcloífeadh sí feasta lena dualgais reachtúla maidir le foilsiú comhuaineach doiciméad ina bhfuil tograí beartais phoiblí agus go mbeadh ullmhú leaganacha Gaeilge de dhoiciméid mar chuid thráthúil, lárnach den phróiseas pleanála tionscadail agus nach gcaithfí leo mar rud imeallach nó mar rud roghnach breise.

Mhol sé freisin go lorgódh an Chomhairle Contae comhairle óna comhairleoirí dlí féin maidir le haon bhearta a bheadh inmholta di a dhéanamh i ndáil le bailíocht an dréachtphlean forbartha reatha a dhaingniú i bhfianaise an chinnidh dul chun cinn lena fhoilsiú i mBéarla amháin, tráth ar tuigeadh go raibh sárú reachtúil i gceist leis seo.

Imscrúdú seolta: 11 Aibreán 2011

Tuarascáil eisiithe: 19 Bealtaine 2011

An tÚdarás Náisiúnta Iompair

Imscrúdú scortha

Rinneadh cinneadh scor d’imscrúdú nuair a tugadh dearbhuithe ar leith a chinnteodh go mbeadh an dualgas teanga a bhí ina ábhar amhrais á chomhlíonadh go cuí ag an Údarás Náisiúnta Iompair.

D’eascair an t-imscrúdú as gearáin maidir le comharthaí leictreonacha I dtaca le ham sroichte bus a bhí curtha in airde le linn tréimhse tástála agus comhairliúcháin phoiblí, i mBéarla amháin, i mBaile Átha Cliath ag an Údarás Náisiúnta Iompair. Tá na dualgais reachtúla maidir le húsáid nadteangacha oifigiúla ar chomharthaíocht daingnithe sna Rialacháin faoifho-alt 9(1) d’Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003, in I.R. 391 de 2008.

Dhearbhaigh an tÚdarás Náisiúnta Iompair, i litir don imscrúdú, go raibh céimeanna á nglacadh aige le cinntiú go mbeadh na comharthaí leictreonacha seo ag feidhmiú go dátheangach. Bhí cumas an chórais leictreonaigh feidhmiú go dátheangach san áireamh cheana féin sna mionsonraí do na bogearraí nuair a lorgaíodh iarratais ar thairiscintí don obair. I bhfianaise an dearbhaithe sin, chinn an Coimisinéir Teanga an t-imscrúdú a scor.

Faoi dheireadh 2011, bhí na comharthaí leictreonacha d'amchlár an chórais bhus ag feidhmiú go dátheangach agus is cosúil gur ar bhonn dátheangach atá sé i gceist comharthaíocht den chineál seo a fhorbairt ar fud na tíre as seo amach.

Imscrúdú seolta: 11 Márta 2011

Imscrúdú scortha: 6 Aibreán 2011

Comhairle Contae Chill Chainnigh

Imscrúdú scortha

Rinne an Coimisinéir Teanga cinneadh scor d'imscrúdú i gcás a bhain le Comhairle Contae Chill Chainnigh nuair a tugadh dearbhuithe go gcuirfí I bhfeidhm go cuí na dualgais reachtúla teanga maidir le comharthaí tráchta bóthair. Rinneadh gearán go raibh comharthaí tráchta ar a raibh logainmneacha i mBéarla amháin curtha in airde ag an gComhairle.

Rinne Oifig an Choimisinéara Teanga iarracht comhréiteach a aimsiú leis an gComhairle Contae trí phróiseas neamhfhoirmiúil réitithe gearán na hOifige ach ní raibh toradh air sin agus seoladh imscrúdú foirmiúil.

Léirítear sa Lámhleabhar do Chomharthaí Tráchta na dualgais reachtúla maidir le húsáid na Gaeilge ar chomharthaí tráchta bóthair. I dtaca le logainmneacha, deirtear, i bhfo-alt 1.1.48. den Lámhleabhar, go mbeidh logainmneacha ar chomharthaí eolais dátheangach ach amháin sa Ghaeltacht, áit a gcaithfidh siad a bheith i nGaeilge amháin.

Dúirt an Chomhairle leis an imscrúdú nár léi cuid de na comharthaí a bhí faoi chaibidil ar chor ar bith agus “go gcuireann daoine príobháideacha suas comharthaí agus ainmchláir amanna i ngan fhios do Chomhairle Contae Chill Chainnigh.” Dúradh go gcuirtear in airde iad gan chead agus gur i mBéarla amháin a chuirtear in airde iad, den chuid is mó.

Dúirt an Chomhairle go mbeadh na comharthaí eile a bhí lochtach á gceartú nó á mbaint anuas agus go raibh de nós imeachta “go ndéanann an t- Innealtóir cuí nó an pearsanra cuí in ár nOifig um Dhearadh Bóithre an uile comhartha a dheimhniú sula ndéantar iad a ordú agus iad a dhéanamh.”

Imscrúdú seolta: 3 Deireadh Fomhair 2011

Imscrúdú scortha: 20 Deireadh Fomhair 2011

CÚRSAÍ AIRGEADAIS

Cuireadh buiséad €670,000 ar fáil don Oifig don bhliain 2011 ach níor tarraingíodh anuas ach €629,285 den airgead sin.

Tá cuntais na hOifige don bhliain 2011 ullmhaithe don Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste lena n-iniúchadh de réir fho-alt 8(2) den Dara Sceideal d'Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003.

A luaithe agus is féidir tar éis an iniúchta, déanfaidh an Coimisinéir Teanga cóip de na cuntais sin, nó de cibé sleachta as na cuntais sin a shonróidh an tAire Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta, mar aon le tuarascáil an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste maidir leis na cuntais, a chur i láthair an Aire.

Beidh cóipeanna de na doiciméid sin á leagan faoi bhráid Thithe an Oireachtais ag an Aire. Foilseofar freisin iad ar shuíomh gréasáin na hOifige seo.

Íocaíochtaí Prasa

I gcomhréir le cinntí Rialtais a rinneadh ar an 2 agus an 8 Márta 2011, leagadh dualgas ar eagraíochtaí stáit córais chuí a fheidhmiú ionas go n-íocfaí sonraisc bhailí laistigh de 15 lá ón dáta a fhaightear iad. Tá dualgas ar eagraíochtaí stáit chomh maith tuairisc ráithiúil maidir leis an ábhar seo a fhoilsiú ar a suíomh gréasáin. Tháinig na socrúithe seo i bhfeidhm ar an 1 Iúil 2011.

Tuairisc ar Íocaíochtaí Prasa

Tréimhse Clúdaithe: 1 Iúil – 31 Nollaig 2011

<u>Sonraí</u>	Uimhir	Luach (€)	Céatadán (%) de líon iomlán na n- íocaíochtaí a rinneadh
Líon na n-íocaíochtaí a rinneadh laistigh de 15 lá	129	120,853	99%
Líon na n-íocaíochtaí a rinneadh laistigh de 16 lá agus 30 lá	2	831	1%
Líon na n-íocaíochtaí a rinneadh sa bhreis ar 30 lá	0	0	0%
Líon na n-íocaíochtaí sa tréimhse	131	121,684	100%
¹ Sonraisc faoi dhíospóid			Ní bhaineann

¹ Sonraisc a fuarthas i rith na tréimhse agus a bhí fós faoi dhíospóid ag deireadh na tréimhse tuairiscithe.

FUINNEAMH

Tá an t-eolas seo a leanas á thabhairt i gcomhréir le forálacha I.R. 542 de 2009.

Forbhreathnú ar Úsáid Fuinnimh sa Bhliain 2011

Baineann iomlán an fhuinnimh le leictreachas a úsáideann Oifig an Choimisinéara Teanga i bhfoirgneamh na hOifige sa Spidéal, Co. na Gaillimhe. Cuimsíonn sé sin an fuinneamh a úsáidtear i gcomhair théamh agus aerú an fhoirgnimh, téamh uisce, soilse agus trealamh oifige.

Sa bhliain 2011, d'úsáid Oifig an Choimisinéara Teanga 57.23 MWh leictreachais. Is ionann sin agus laghdú 22% ar úsáid na bliana 2010.

Gníomhartha a rinneadh in 2011

Sa bhliain 2011, deisíodh an príomhchóras teasa agus aeraithe I bhfoirgneamh na hOifige agus laghdaíodh, dá bharr sin, an méid fuinnimh a úsáideadh chun an foirgneamh a théamh. Anuas air sin, leanadh de na beartais a bunaíodh in 2010: féachtar chuige go múchtar fearais oifige nuair nach mbíonn gá leo agus deimhnítear ag deireadh an lae oibre go bhfuil gach fearas múchta don oíche agus nuair nach mbítear san oifig.

Gníomhartha atá beartaithe do 2012

Leanfar de na beartais sábhála fuinnimh atá tionscanta cheana féin agus déanfar monatóireacht rialta ar úsáid leictreachais i gcaitheamh na bliana 2012.

FOIREANN AGUS SONRAÍ TEAGMHÁLA/STAFF AND CONTACT DETAILS

FOIREANN/STAFF

An Coimisinéir Teanga –	Seán Ó Cuirreáin
Stiúrthóir / Director –	folúntas/vacancy
Bainisteoir Cumarsáide / Communications Manager	Damhnait Uí Mhaoldúin
Bainisteoir Imscrúduithe / Investigations Manager	Órla de Búrca
Bainisteoir Géilliúlachta / Compliance Manager	Colm Ó Coisdealbha
Riarthóir Oifige / Office Administrator	Éamonn Ó Bróithe
Oifigeach Feidhmiúcháin / Executive Officer	Máire Ní Chuláin
Oifigeach Cléireachais / Clerical Officer	Deirdre Nic Dhonncha
Oifigeach Cléireachais / Clerical Officer	folúntas/vacancy

SONRAÍ TEAGMHÁLA /CONTACT DETAILS

Is féidir teagmháil a dhéanamh leis an Oifig tríd an bpost, ar facs, le ríomhphost nó ar an teileafón ar chostas glao áitiúil, mar seo a leanas:

This Office may be contacted by post, fax, email or telephone, at the cost of a local call, as follows:

POST / POST: An Coimisinéir Teanga, An Spidéal, Co. na Gaillimhe, Éire

FÓN / PHONE: 091-504 006

GLAO ÁITIÚIL / LO-CALL: 1890-504 006

FACS / FAX: 091-504 036

RÍOMHPHOST / EMAIL: eolas@coimisineir.ie

SUÍOMH GRÉASÁIN / WEBSITE: www.coimisineir.ie

Is é an leagan Gaeilge buntéacs na Tuarascála seo.

The Irish language version is the original text of this Report.